VSV-monitor Nijmegen:

Eerder signaleren en passend ondersteunen

T. Eimers
R. Kennis
E. Keppels

KENNISCENTRUM
beroepsonderwijs arbeidsmarkt

VSV-MONITOR NIJMEGEN:
EERDER SIGNALEREN EN PASSEND ONDERSTEUNEN

VSV-monitor Nijmegen:
Eerder signaleren en passend ondersteunen

T. Eimers
R. Kennis
E. Keppels

13 juni 2013

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2013 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1 Het onderzoek 1

2 Ontwikkeling ROC Nijmegen 9

3 Tussenlaag: Intake, Trajectbegeleiding en Verzuim 13
3.1 Intake en Verlengde intake 13
3.2 Verzuimaanpak 14
3.3 Trajectbegeleiding 19

4 Tweedelijns ondersteuning 25
4.1 Begeleiding 25
4.1.1 Restart 26
4.1.2 Coachproject 28
4.1.3 Schoolmaatschappelijk werk 30
4.1.4 LGF (Studie & Handicap) 32
4.1.5 Bemoeizorg 34
4.2 Advies en training 34
4.2.1 ROC4Competence 35
4.2.2 Testwinkel en loopbaanadvies 36
4.2.3 SOVA-training 37
4.2.4 Faalangstreductietraining 38
4.2.5 Financieel spreekuur 39
4.3 Aangepast onderwijs 40
4.3.1 Sancta Maria (SAM) 40
4.3.2 New Arts 41
4.3.3 Driestroom 43
4.4 Aanpak uitval BBL 44
4.5 Conclusies tweedelijns ondersteuning 46

5 Uitval en voortijdig schoolverlaten 49
5.1 Uitval 49
5.2 Voortijdig schoolverlaten 52
5.3 Voortijdig schoolverlaten op mbo-niveau 1 53
5.4 Conclusies uitval en VSV 58

6 Conclusies en aanbevelingen 61

Bijlage – Bepalen situatie peildatum 65

1 Het onderzoek

Voortijdig schoolverlaten (VSV) is een hardnekkig probleem. Jongeren verlaten het onderwijs om zeer verschillende redenen en om voortijdig schoolverlaten te verminderen is daarom maatwerk nodig. ROC Nijmegen en de gemeente Nijmegen hebben het initiatief genomen voor de VSV-monitor Nijmegen. In de monitor worden jongeren gevolgd gedurende hun loopbaan bij ROC Nijmegen. Het doel is beter zicht te krijgen op achtergronden van uitval en op de effectiviteit van maatregelen om verzuim en uitval terug te dringen. In de voorliggende rapportage worden de uitkomsten gepresenteerd van de tweede meting in het kader van de monitor. De meting heeft betrekking op het schooljaar 2011-2012. In juni 2012 is de rapportage *VSV-monitor Nijmegen: Begeleidingsstructuur ROC Nijmegen* (KBA, Nijmegen) verschenen met daarin de resultaten van de eerste meting.

De VSV-monitor richt zich niet alleen op ROC Nijmegen. In andere delen van de monitor komen ook het Flex College, het Jongerenloket, specifieke doelgroepen en zorgleerlingen in het VO aan de orde. De monitor bij ROC Nijmegen heeft mede tot doel om de maatregelen die zijn overeengekomen in het nieuwe VSV-convenant te *volgen. Het betreft onder meer het Coachproject, de vernieuwing van de Intake, Restart, de aanpak van uitval in de BBL en de verzuimaanpak.

Opzet van het onderzoek
Voor het onderzoek worden verschillende soorten gegevens samengebracht. Het ROC levert de gegevens over deelname van studenten aan verschillende vormen van ondersteuning. Deze informatie wordt samengebracht met de gegevens over de schoolloopbaan van jongeren, afkomstig van DUO (zogenaamde BRON-gegevens). Daarmee is het mogelijk jongeren te volgen nadat zij van een bepaalde ondersteuning gebruik hebben gemaakt. Ook wordt zichtbaar in hoeverre bijvoorbeeld ongediplomeerde schoolverlaters bekend zijn bij verschillende vormen van ondersteuning. De schoolloopbaangegevens worden aangeleverd door de RMC-centrumgemeente, in het kader van hun RMC-functie. Voor deze meting kon gebruik worden gemaakt van de gegevens van drie RMC-regio's, namelijk regio 14 Arnhem-Nijmegen, regio 15 Rivierenland en regio 36 Noordoost Brabant. Regio 38 Gewest Limburg-Noord sluit zich aan bij de meting over 2012-2013. Met de medewerking van de drie RMC-regio's zijn de gegevens bekend van 95 procent van de studenten van ROC Nijmegen jonger dan 23 jaar.
Om nader inzicht te krijgen in de achtergronden van jongeren is aanvullend dossieronderzoek gedaan bij een steekproef van 420 jongeren, verspreid over enkele categorieën. Daarvoor is gekeken naar de digitale dossiers die worden bijgehouden in

Trajectplanner. De dossiers bieden aanvullende informatie over de problematiek waarmee jongeren te maken hebben, over hun thuissituatie en over de problemen waarmee zij in de opleiding te maken hebben.
Voor de uitvoering van de monitor zijn strikte afspraken gemaakt over de waarborging van privacy van de jongeren. Persoonsgebonden gegevens worden alleen voor het doel van de monitor gebruikt, niet permanent opgeslagen en niet ter beschikking gesteld aan derden.

Doel van de monitor
Het doel van de monitor is drieledig.

- Op de eerste plaats moet de monitor meer en preciezer inzicht geven in het ontstaan en verloop van het proces van voortijdig schoolverlaten. Door jongeren meerjarig te volgen ontstaat een scherper beeld van uitvalrisico's en kenmerken van de risicogroepen.
- Op de tweede plaats moet de monitor zichtbaar maken wat het effect is van de verschillende maatregelen en interventies die worden ingezet om VSV terug te dringen. De verscheidenheid aan redenen voor VSV leidt tot een grote diversiteit in de aanpak. Daarmee dreigt het overzicht verloren te gaan en wordt het moeilijker te sturen op resultaat van interventies.
- Op de derde plaats tot slot moet de monitor het totaalplaatje schetsen: wat gebeurt er allemaal om verzuim en VSV te verminderen, wat is de samenhang en wat zijn de resultaten van de aanpak als geheel.

In de tweede meting komt met name het laatste aspect nadrukkelijk aan de orde. De aanpak van voortijdig schoolverlaten door ROC Nijmegen is sterk in ontwikkeling. Er is een omslag ingezet, die moet leiden tot eerdere signalering, eerdere interventie en een passend ondersteuningsaanbod. De nadruk ligt daarbij niet meer op de afzonderlijke maatregelen, maar op het resultaat van het geheel: goed onderwijs met waar nodig passende ondersteuning. In het volgende hoofdstuk wordt de ontwikkeling van de ondersteuningsstructuur van het ROC nader beschreven en worden daaraan enkele concrete onderzoeksvragen gekoppeld.

Overzicht onderzoek
In de navolgende tabel wordt een totaaloverzicht gegeven van de onderzoekspopulatie. Alle cijfers hebben betrekking op deelnemers van het ROC die jonger zijn dan 23 jaar. Er worden drie groepen onderscheiden in het overzicht:

- Verzuimers: studenten over wie een verzuimmelding is gedaan bij het Digitaal Verzuimloket van DUO.
- Uitvallers: studenten die ROC Nijmegen verlaten zonder een diploma te hebben gehaald en dus zonder startkwalificatie. Een klein aantal (93) heeft wel een diploma op niveau 1 gehaald, maar had geen startkwalificatie bij het verlaten van ROC Nijmegen.
  Let op: uitval is niet hetzelfde als voortijdig schoolverlaten. Uitvallers die zich voor 1 oktober 2012 weer bij een andere school hebben ingeschreven zijn geen VSV-er.

Pas als blijkt dat een uitvaller zich het volgende schooljaar niet aan heeft gemeld bij een school, dan is hij een VSV-er.
- Zorgdeelnemers: studenten die gedurende schooljaar 2011-2012 op enig moment aangemeld waren bij een zorg/ondersteuningsvoorziening van het ROC.

In de tabel zijn de aantallen en percentages opgenomen van deelnemers die bekend zijn in BRON. Daarmee wordt verwezen naar de gegevens afkomstig van de vier genoemde RMC-regio's.

Tabel 1 – Aantallen verzuimers, zorgdeelnemers en uitvallers in 2011-2012, jonger dan 23 jaar

	Verzuimers	Uitvallers	Zorgdeel-nemers	Totaal ROC
Totaal aantal deelnemers < 23 jaar	1.117	1.261 (+ 93 dipl. nv 1)	897	7.241
Deelnemers bekend in BRON	995 (= 89%)	1.054 (= 78%)	789 (= 88%)	6.875 (= 95%)
Deelnemers waarvan dossier bekeken	196	120[1]	306	nvt
Kerngegevens van deelnemers bekend in de ontvangen bestanden				
Achtergrondkenmerken				
- Leeftijd (gem.)	18,2	19,1	18,6	19,1
- Geslacht (%)				
• Man	59	57	52	51
• Vrouw	41	43	48	49
Opleidingskenmerken (op 1-10-2010)				
- Niveau (%)				
• Niveau 1	8	12	11	3
• Niveau 2	35	35	41	23
• Niveau 3	31	28	26	35
• Niveau 4	26	25	22	40
- Sector (%)				
• Economie	41	39	42	37
• Zorg en Welzijn	31	29	34	39
• Techniek	22	24	15	22
• Combinatie	6	8	8	2
- Leerweg (%)				
• BOL	92	83	94	87
• BBL	8	17	6	13

1 Er is geen steekproef getrokken onder uitvallers. De uitvallers van wie dossierinformatie bekend is, zijn allen ook bekend als verzuimer of als zorgdeelnemer.

	Verzuimers	Uitvallers	Zorgdeel-nemers	Totaal ROC
Probleemprofiel				
Profiel (%)				nvt
• Gedragsproblematiek	42	48	49	
• Persoonlijke problematiek	21	16	21	
• Problemen in studiehou-ding/studievaardigheden	14	11	8	
• Niveauproblematiek	1	1	-	
• Loopbaanproblematiek	3	2	2	
• Geen melding van problemen	19	23	20	

In tabel 2 en 3 worden de verschillende, in het onderzoek bekeken voorzieningen voor ondersteuning van studenten getoond.

Tabel 2 – Overzicht voorzieningen

Naam	Omschrijving	Opleidingsniveaus
Trajectbegeleiding	Relatief algemene vorm van begeleiding, gericht op voortgang van de opleiding, studie- en beroepskeuze en aanwezigheid van de deelnemer in de opleiding. Schakel naar andere meer specifieke vormen van tweedelijns begeleiding.	1, 2, 3, 4
Restart	Begeleiding gericht op het voorkomen van uitval.	1 en 2
ROC4Competence	Intensief beroepskeuzeprogramma.	1, 2, 3, 4
SMW	Ondersteuning bij psychosociale problematiek	1, 2, 3, 4
Driestroom	AKA-opleiding voor jongeren die wonen en/of werken bij de Driestroom of jongeren die VSO 3 hebben afgerond.	1
Sancta Maria	Apart AKA-traject buiten de reguliere opleidingsteams voor kwetsbare zwerfjongeren. Het programma bestaat uit een combinatie van woonzorg(begeleiding) en onderwijs.	1
New Arts	AKA-traject voor talentvolle, maar zorgmijdende jongeren uit een straatcultuur die in het regulier onderwijs hun plek niet weten te vinden. De jongeren proberen met New Arts van hun passie hun beroep te maken.	1
LGF	Ondersteuning in de leerroute voor jongeren met een	1, 2, 3, 4

Naam	Omschrijving	Opleidingsniveaus
	beperking gericht op het voltooien van hun opleiding ondanks hun beperking (leerlinggebonden financiering).	
Bemoeizorg	Intensief begeleidingstraject door het RMC om jongeren met multiproblematiek in contact te brengen met de begeleidingsstructuur van ROC Nijmegen of externe partners.	1, 2, 3, 4
Financieel spreekuur	Hulp voor jongeren met financiële problemen, zodat de opleiding niet afgebroken hoeft te worden. De begeleiding kan de vorm hebben van een budgetadviesgesprek, schuldsanering of hulp bij terugbetalen of hulp bij het bevriezen van schulden.	1, 2, 3, 4
Coachproject	Eén-op-één begeleiding door een vrijwillige coach die de jongere steunt waar nodig. De coach richt zich op het vinden van de juiste weg binnen de instelling en het vroegtijdig signaleren van risico's waardoor professionals eventueel in actie kunnen komen.	1, 2, 3, 4
Loopbaanadvies	Ook mogelijk voor niet-deelnemers ROC	
Testwinkel		
SOVA-training	Training sociale vaardigheden.	
Faalangstreductietraining		
Aanpak uitval BBL	Aanpak op het niveau van de onderwijsteams gericht op verbetering van de begeleiding en voorkoming van uitval.	1, 2, 3, 4 met focus op niveau 2 en 3
Verzuimbegeleiding	Begeleiding aan verzuimers. De reden van verzuim wordt achterhaald. Een actieplan en daaruitvolgende gesprekken met de jongere moeten leiden tot het voorkomen van verzuim.	1, 2, 3, 4

Tabel 3 – Aantal deelnemers jonger dan 23 jaar (op 1 oktober schooljaar begeleiding), per type begeleiding

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012		2012-2013
				Jonger dan 23	Ouder dan 23	
Uitval (geen startkwalificatie)			1.388	1.261	1.740	-
Uitval (wel diploma niveau 1)			74	93	78	
Verzuim	-	-	767	1.117	-	-
Sancta Maria	-	14	30	26	7	-
Newarts	-	13	35	48	2	-
Driestroom	-	-	-	15	3	-
ROC4Competence	88	101	44	62	-	-
Loopbaanadvies	-	-	-	4	-	-
Testwinkel	-	-	-	96	2	-
SOVA-training	-	-	-	25	1	-
Faalangstreductietraining	-	-	-	68	7	-
Restart	-	34	61	220	2	-
Coachproject	-	-	44	48	5	-
Financieel spreekuur	-	-	16	40	8	-
Bemoeizorg	-	-	-	32	1	-
SMW	-	-	122	212	12	-
LGF	-	-	-	154	3	-
Trajectbegeleiding	-	-				
- In bestand			-	1.166	73	-
- Schatting hele schooljaar			ca. 900	1.407	88	
Aanpak uitval BBL	-	-	-	-	-	510

In tabel 2 worden ook - voor zover bekend - de deelnemersaantallen van voorgaande jaren getoond. Het ontbreken van cijfers over voorgaande jaren wil niet zeggen dat de voorziening toen niet functioneerde, maar dat er geen gegevens bekend zijn over deelnemersaantallen. Voor Trajectbegeleiding geldt wel dat het in de huidige vorm in 2010 gestart is. Restart was in 2010-2011 nog een experiment bij een beperkt aantal teams en is in 2011-2012 bij meer teams ingevoerd. De aanpak uitval BBL is in schooljaar 2012-2013 gestart.

Leeswijzer

Na de beschrijving van de beleidsontwikkeling op het ROC in hoofdstuk 2 komt in hoofdstuk 3 en 4 de ondersteuningsstructuur aan de orde. In hoofdstuk 3 gaat het over de zogenaamde 'tussenlaag' van onder meer trajectbegeleiding en intake, die dicht op het primaire onderwijsproces is gepositioneerd. In hoofdstuk 4 komen de tweedelijns voorzieningen, zoals Schoolmaatschappelijk werk, Restart en het Coach-

project aan bod. Ook wordt vooruit gekeken naar de in 2012-2013 gestart aanpak van de uitval in de BBL.
Hoofdstuk 5 behandelt uitval en voortijdig schoolverlaten. Er is aandacht voor een specifiek vraagstuk, namelijk dat van de instroom en uitval op mbo-niveau 1. De jaarlijkse VSV-cijfers laten zien dat ROC Nijmegen in schooljaar 2011-2012 met name op dat niveau problemen kent. Dat is reden om nader te onderzoeken wat de achtergrond is van de niveau 1 deelnemers en hoe hun loopbaan eruit ziet na het verlaten van de opleiding.
Hoofdstuk 6 tenslotte vat de belangrijkste uitkomsten en conclusies samen.

2 Ontwikkeling ROC Nijmegen

Verreweg de meeste jongeren doorlopen zonder problemen hun mbo-opleiding. Een klein deel is niet succesvol en haakt voortijdig af. Hoewel een relatief laag percentage voortijdig schoolverlater wordt, gaat het landelijk toch om jaarlijks tienduizenden jongeren. Net als alle mbo-instellingen heeft ROC Nijmegen te maken met een fors VSV-probleem: jaarlijks verlaten 600-700 jongeren het ROC als voortijdig schoolverlater. Procentueel geldt dat ROC Nijmegen meer VSV-ers kent dan landelijk gemiddeld in het mbo. Om die reden heeft de VSV-problematiek binnen het ROC alle aandacht en wordt er sinds enkele jaren gewerkt aan een vernieuwing en verbetering van de aanpak. Dat begint in het primaire proces, het onderwijs zelf, maar richt zich voor een belangrijk deel ook op de extra ondersteuning van studenten die niet geheel op eigen kracht de opleiding kunnen afronden.

Verschuiving in de aanpak

Traditioneel kent het ROC een breed aanbod van ondersteuningsvormen. Van oudsher is er veel aandacht voor studenten die in problemen raken en extra hulp nodig hebben. Het aanbod varieert van ondersteuning voor studenten met complexe en meervoudige problematiek tot lichtere vormen van advisering, coaching en training. Zoals bij veel mbo-instellingen was de ondersteuning lange tijd iets dat zich op relatief grote afstand van het primaire onderwijsproces afspeelde. Het voorkomen van uitval en verzuim werd niet als een primaire taak van onderwijsteams zelf gezien. Die meer curatieve benadering leidde ertoe dat de maatregelen voor ondersteuning zich haast als vanzelf gingen richten op de zwaarste doelgroepen, waardoor de focus sterk op de niveaus 1 en 2 kwam te liggen.

Sinds een aantal jaren is daarin een kentering ontstaan. Op de eerste plaats is er een verschuiving opgetreden, die een groot deel van de ondersteuning bij en in de onderwijsteams heeft gebracht. Dat geldt bijvoorbeeld voor de intake, de verzuimaanpak, het restartproject en de trajectbegeleiding. Die verschuiving was voor een deel terug te voeren op de wijze waarop de onderwijsteams vanuit relatieve zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid functioneren. Op de tweede plaats echter ontwikkelde zich ook een wezenlijk andere kijk op de aanpak van voortijdig schoolverlaten. Het accent in de aanpak verschoof van curatief naar preventief. De centrale begrippen in de nieuwe benadering zijn: vroege signalering, preventieve interventie, dicht op het primaire proces. Kenmerkend voor de nieuwe benadering is ook een meer realistische, kritische kijk op de haalbaarheid, opbrengst en betaalbaarheid van ondersteuningstrajecten: wat past binnen de (onderwijs)opdracht van het ROC, waar kan het ROC nog verantwoordelijkheid nemen en waar houdt het op, wat is het effect op de onderwijskwaliteit en het rendement? Door mogelijke problemen bij studenten sneller te signaleren - liefst al bij de intake - kan eerder een passend ondersteuningsaanbod

worden geboden en verergering van de problematiek worden voorkomen. Door de aanpak dichter bij het primaire proces te brengen, wordt het aanbod anders van aard: het is niet langer geconcentreerd in 'eilandjes' van curatieve zorg, maar uitgespreid en wijdvertakt in de onderwijsorganisatie. Er vormt zich als het ware een dekkend vangnet dicht op het onderwijs zelf.
In de visie op de bestrijding van voortijdig schoolverlaten staat de onderwijsopdracht van het ROC centraal. Primair gaat het om kwalitatief goede beroepsopleidingen met zo min mogelijk uitval. In die visie staat het ROC niet alleen: het actieplan *Focus op vakmanschap*, dat door het ministerie van OCW is vastgesteld, legt dezelfde accenten en vertaalt die ook naar een stringenter aannamebeleid voor het mbo.

Tussen oud en nieuw
In de rapportage *VSV-monitor Nijmegen: Begeleidingsstructuur ROC Nijmegen* (KBA, 2012) werd de begeleidingsstructuur van het ROC nog getypeerd als "weinig samenhangend" en "versnipperd". Tegelijk werd gewezen op de invoering van een vaste systematiek voor intake en toewijzing van begeleiding en het begin van een meer systematische beoordeling van de ondersteuningsbehoefte van studenten.2 De situatie van de VSV-aanpak van ROC Nijmegen valt te typeren als tussen oud en nieuw. Typeringen als curatief of preventief, centraal of decentraal, proactief of reactief dekken geen van alle de gehele lading. De transitie waarin de ondersteuningsstructuur van het ROC zich bevindt, kan goed aan de hand van twee plaatjes worden geïllustreerd.

Plaatje 1 – De oude situatie

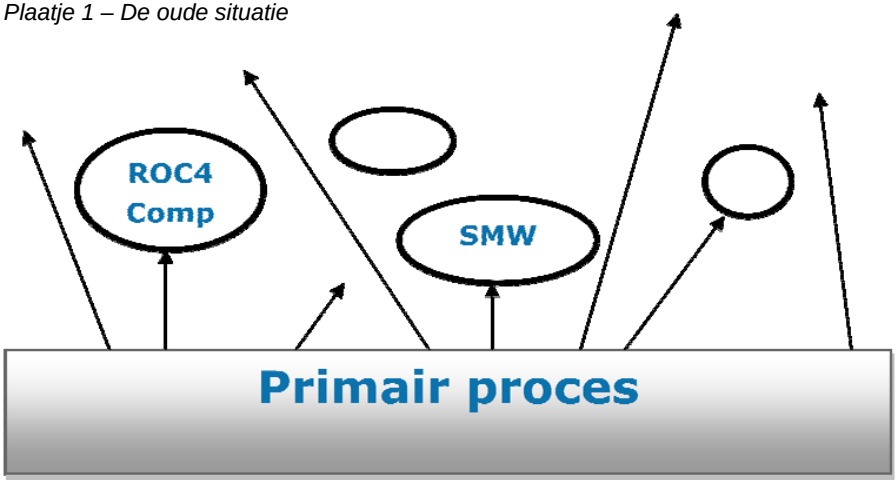

2 VSV-monitor Nijmegen: Begeleidingsstructuur ROC Nijmegen, p. 35

Het plaatje laat het primaire onderwijsproces zien, waar studenten door problemen uitvallen (weergegeven door de pijlen). De uitvallers schieten alle kanten op en een deel van hen komt terecht in het tweedelijns ondersteuningsaanbod. Dat aanbod bestaat uit verschillende soorten ondersteuning, als voorbeelden zijn het Schoolmaatschappelijk werk (SMW) en ROC4Competence genoemd. Kenmerkend is dat er geen systematische signalering en verwijzing is die leidt naar het ondersteuningsaanbod. Veel studenten met problemen worden dan ook niet door de ondersteuning bereikt.

Plaatje 2 – De nieuwe situatie

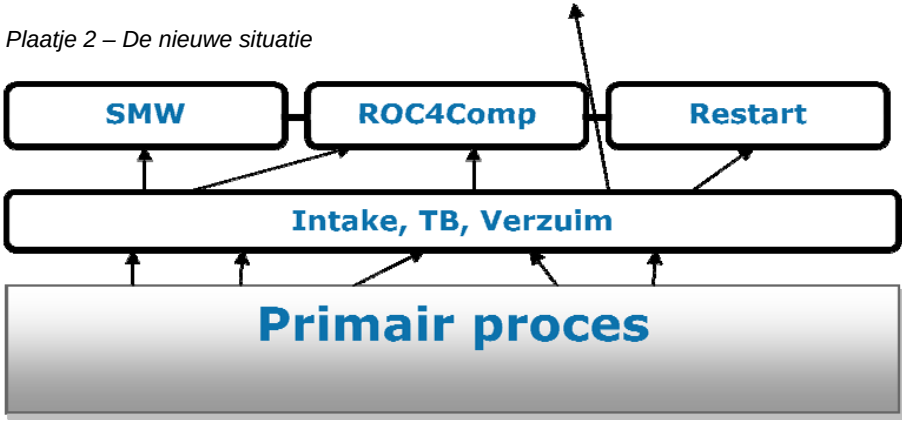

In de nieuwe situatie (plaatje 2) vallen nog steeds studenten met problemen uit (of dreigen zij uit te vallen), maar nu ligt er een dekkend netwerk over het primaire proces dat potentiële uitvallers signaleert en in actie komt. Een deel van de problemen wordt al bij de intake zichtbaar en afhankelijk van de bevindingen bij de intake wordt een passend vorm van begeleiding ingezet. Andere problemen worden pas gaandeweg zichtbaar, bijvoorbeeld in slechte studieresultaten van de student of in verzuim. Via de trajectbegeleiding en verzuimaanpak is een snelle, directe interventie mogelijk. Het accent ligt daarbij op de analyse van de problematiek en de ondersteuningsbehoefte. Lichte gevallen worden direct 'opgelost', maar het kan ook nodig zijn om door te verwijzen naar meer specialistische of intensievere ondersteuning. Via gerichte verwijzing komt de student met zijn problemen terecht bij Schoolmaatschappelijk werk, Restart, ROC4 Competence of een van de andere vormen.
Er is als het ware een tussenlaag gevormd tussen het primaire proces en het tweedelijns aanbod. Deze tussenlaag functioneert dicht op (of binnen) de onderwijsteams en dus in direct contact met docenten en studieloopbaanbegeleiders. De tussenlaag vangt lichtere ondersteuningsvragen zelf op en verwijst in andere gevallen door naar de tweede lijn. Daardoor ontstaat een betere match tussen de ondersteuningsbehoefte van de student en het aanbod in de tweede lijn. De verwijsfunctie naar de tweede

lijn ligt zoveel mogelijk bij de 'tussenlaag': daar is de kennis en ervaring aanwezig om een goede inschatting te maken van de problematiek en de gewenste ondersteuning en daar is ook de kennis aanwezig over het tweedelijns aanbod binnen het ROC (en het derdelijns aanbod in samenwerking met externe hulpaanbieders). Plaatsing in de tweede lijn verloopt, met andere woorden, altijd via de 'tussenlaag' van de Intake, Verlengde intake, Verzuimaanpak of de Trajectbegeleiding.

Onderzoeksvragen

Noch het ene, noch het andere plaatje geeft een adequaat beeld van de huidige situatie van ROC Nijmegen. Het gaat, zoals gezegd, om een ontwikkelingsproces, waarbij gedurende de transitie kenmerken van de oude en de nieuwe situatie zichtbaar zullen zijn. Zeker de uitrol van de 'tussenlaag', het dekkende ondersteuningsnetwerk in de onderwijsteams, vergt een grote inspanning en tijd. Het onderzoek (de tweede meting) geeft een tussenstand weer voor het schooljaar 2011-2012. De hoofdvragen voor het onderzoek luiden:

1) Gaat de ontwikkeling van de ondersteuningsstructuur (en daarmee de VSV-aanpak) in de goede, beoogde richting (van oud naar nieuw) en hoever is de ontwikkeling gevorderd?
2) Wat is het rendement van de afzonderlijke onderdelen binnen de ondersteuningsstructuur?

Het is evident dat een ontwikkeling, zoals omschreven, tijd vergt. In feite gaat het eerder om een doorlopend ontwikkelproces, waarin voortdurend aan verbetering en efficiency wordt gewerkt. In die zin is er geen duidelijk eindpunt waaraan de voortgang kan worden afgemeten. Tegelijkertijd is er ook een zekere urgentie in het proces: de VSV-cijfers van ROC Nijmegen vragen om succes op korte termijn. Er is het ROC veel aangelegen dat de verbeteringen die zijn ingezet snel leiden tot verlaging van de VSV-cijfers. Tot en met schooljaar 2011-2012 was dat effect echter nog niet of slechts ten dele in de cijfers zichtbaar. Daarom luidt de derde hoofdvraag voor het onderzoek:

3) Waarom leidt de ingezette verandering (nog) niet tot een daling van het voortijdig schoolverlaten en wat kan (aanvullend) worden gedaan om dat wel te bereiken?

In de twee volgende hoofdstukken komen achtereenvolgens de 'tussenlaag' en het tweedelijns aanbod aan de orde. De onderzoeksvragen worden beantwoord in hoofdstuk 6.

3 Tussenlaag: Intake, Trajectbegeleiding en Verzuim

In het vorige hoofdstuk is een onderscheid gemaakt tussen de voorzieningen in de tweede lijn en voorzieningen, die dicht op het onderwijs worden uitgevoerd en een meer signalerende en verwijzende functie hebben. Deze laatste voorzieningen vormen een 'tussenlaag' tussen het primair onderwijsproces en de tweedelijns voorzieningen. Tot deze zogenaamde tussenlaag behoren drie voorzieningen:

- Intake en Verlengde intake
- Verzuimaanpak
- Trajectbegeleiding

Kenmerkend voor de voorzieningen in de 'tussenlaag' is de hoofdtaak van het tijdig signaleren en oppakken van signalen. De signalering richt zich op mogelijke problemen bij studenten en behoefte aan extra ondersteuning. Terwijl een belangrijke taak de signalering en verwijzing is, geldt voor de Verzuimaanpak en Trajectbegeleiding dat lichtere problematiek onmiddellijk opgepakt wordt.
Kenmerkend is verder dat het gaat om een dekkend systeem, dat wil zeggen: alle studenten, alle onderwijsteams, alle nieuwe aanmeldingen, alle verzuimers. Dat impliceert een omvangrijk netwerk van intakers, verzuimcoördinatoren en trajectbegeleiders. Elk team heeft deze taken bij een of meer teamleden belegd.

3.1 Intake en Verlengde intake

Alle nieuwe studenten van ROC Nijmegen krijgen een intake. Tijdens de intake wordt gesproken over onder meer de studiekeuze, de opleiding en over mogelijke ondersteuningsvragen. Indien daarvoor aanleiding is, krijgt de student een verlengde intake. In dat traject is er de mogelijkheid om dieper in te gaan op mogelijke ondersteuningsbehoeften en achterliggende problematiek. Na de intake (en verlengde intake) krijgt de student een begeleidingsprofiel toegekend. Daarvoor is een systematiek ontwikkeld en ingevoerd met de naam Begeleiding op maat. De profielen lopen uiteen van 'geen extra begeleiding nodig' tot plaatsing in een voorziening voor intensieve begeleiding. De profielen hebben elk een kleurcode. Ook Trajectbegeleiding is gekoppeld aan een bepaald profiel en kleurcode. Gedurende het schooljaar kan het begeleidingsprofiel van de student veranderen.

Over de Intake en Verlengde intake zijn helaas weinig gegevens beschikbaar. Dat heeft deels met de registratie te maken (Verlengde intake) en deels met de beperkte mogelijkheid om met terugwerkende kracht gegevens uit het registratiesysteem te halen (Intake). In de loop van 2011-2012 zijn beide problemen grotendeels opgelost.

Naar verwachting zijn de gegevens over 2012-2013 in de volgende monitormeting wel beschikbaar.

Tabel 4 – Aantal uitgevoerde verlengde intakes

	Geregistreerde verlengde intakes
Economie, mobiliteit & logistiek	68
ICT, Maatschappelijke dienstverlening	46
Zorg en Welzijn	13
Totaal	127

Er zijn dus geen gegevens beschikbaar over de intake van nieuwe studenten in schooljaar 2011-2012. Wel is gedeeltelijk bekend van de Verlengde intake hoeveel studenten er deel hebben genomen. Onder meer van een deel van Z&W, een deel van Technovium en van de Maasvallei ontbreken de cijfers. Omdat er geen onderwijs- of studentnummers zijn geregistreerd van de deelnemers aan de Verlengde intake kan er niet gekeken worden of en naar welke ondersteuningsvorm de studenten zijn verwezen.

3.2 Verzuimaanpak

Het aantal verzuimmeldingen is sterk toegenomen. In 2011-2012 werden 1.117 meldingen van verzuim gedaan bij het Digitale Verzuimloket. Dat is een toename van 46 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. De stijging is geen aanwijzing voor een toename van het verzuim, maar een gevolg van betere verzuimregistratie en -melding. Het aantal van ruim 1.100 verzuimmeldingen is nu beter in verhouding met het aantal uitvallers van ruim 1.200. Uitval gaat vaak gepaard met een periode van verzuim. Nog altijd lijkt het aantal verzuimmeldingen lager dan het werkelijke verzuim. De cijfers over schooljaar 2012-2013 moeten duidelijk maken of een verdere verbetering van de verzuimsignalering en -melding is gerealiseerd.

Tabel 5 – Aantal en percentage verzuimers

	2010-2011	2011-2012
Aantal verzuimers	767	1.117
Als percentage van ROC Nijmegen	10,7	15,4

Tabel 6 laat de opleidings- en persoonskenmerken van de verzuimers zien. De gemiddelde leeftijd per schooljaar lag in 2011-2012 ruim hoger dan in het jaar daarvoor. Het is duidelijk dat in de voorgaande jaren de nadruk in de verzuimaanpak lag bij de leerplichtige (kwalificatieplichtige) groep tot 18 jaar. In het laatste jaar is de gemiddelde leeftijd gestegen tot boven de 18 jaar, waaruit blijkt dat nu ook verzuim bij de 18-plussers beter gemeld wordt.
De stijging heeft zich vooral voorgedaan bij de sectoren Zorg & Welzijn en Techniek. Ook de melding van verzuim bij BBL-studenten is gestegen. Opvallend is dat het verzuim of de verzuimmelding bij de niveau 4 opleidingen relatief erg laag is.

Tabel 6 – Persoons- en opleidingskenmerken van verzuimers (percentages, bij leeftijd jaren)

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Verzuimers 2010-2011	60	40	17,6	8	43	25	23	50	27	19	4	94	6
Verzuimers 2011-2012	59	41	18,2	8	35	31	26	41	31	22	6	92	8
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Toelichting: De betekenis van de afkortingen in de kolom sector is als volgt: E Economie, ZW Zorg & Welzijn, T Techniek en C Combinatie van sectoren. Tot de laatste categorie behoort onder meer de AKA.

Net als in de eerste meting zijn ook ditmaal de dossiers onderzocht van een steekproef van verzuimers. Uit het dossieronderzoek blijkt dat een groot deel (63%) van het verzuim gepaard gaat met problemen van persoonlijke, psychische of sociale aard. Bij de gedragsproblematiek gaat het vaak om problemen met sociale vaardigheden, het niet nakomen van afspraken, het niet kunnen omgaan met druk of faalangst. Het merendeel van deze groep heeft daarnaast ook problemen in de leerhouding of leervaardigheden, zoals verzuimen/spijbelen, motivatieproblemen, concentratieproblemen of moeite met plannen. Bij meer dan de helft (60%) van de verzuimers is er sprake van meervoudige, complexe problematiek. Ten opzichte van het voorgaande jaar is

het aantal verzuimers met meervoudige problematiek gestegen. Het percentage studenten dat 'alleen' vanwege leerproblemen verzuimt, is lager dan vorig jaar.

Tabel 7 – Probleemprofielen van verzuimers

	2010-2011		2011-2012	
	Aantal	%	Aantal	%
Gedragsproblematiek	61	34	82	42
Persoonlijke problematiek	43	24	42	21
Problematiek in studiehouding/studievaardigheden	38	21	28	14
Problematiek in niveau	2	1	1	1
Loopbaanproblematiek	1	1	5	3
Geen melding van problemen	36	20	38	19
Totaal	181	100	196	100

Bij een vijfde van de verzuimers is er geen melding van problemen in het dossier. Dat betekent niet dat er geen problemen zijn, maar dat waarschijnlijk het dossier onvolledig is. We zien het ontbreken van gegevens ook terug bij de dossiers van andere groepen studenten, ook bij studenten waarvan vaststaat dat ze met problemen te maken hebben.

Veel verzuimers hebben te maken met problemen. Een belangrijke rol voor de verzuimaanpak is om studenten - indien nodig - te verwijzen naar een passend ondersteuningsaanbod binnen het ROC. Het is (nog) niet mogelijk om in kaart te brengen hoeveel en welke verwijzingen er plaatsvinden. Wat wel zichtbaar kan worden gemaakt is hoeveel verzuimers ook bekend zijn als deelnemer van één van de ondersteuningsvoorzieningen. Daarbij moet worden opgemerkt dat de volgorde niet altijd zo hoeft te zijn dat er eerst sprake is van verzuim en daarna een verwijzing volgt. Het kan ook zijn dat een student deelneemt aan het Coachproject en gedurende die periode verzuimt.

Tabel 8 – Verzuimers bekend in tweede lijn en in Trajectbegeleiding

	Aantal	%
Deelname aan tweedelijn		
Onbekend in tweede lijn	885	79
Wel bekend in tweede lijn	232	21
- Restart	62	
- SMW	52	
- Testwinkel	38	
- LGF	33	
- ROC4Competence	23	
- Bemoeizorg	23	
- Coachproject	16	
- New Arts	13	
- Financieel spreekuur	11	
- Faalangst reductie	8	
- SAM	1	
- Loopbaanadvies	1	
- SOVA-training	1	
Deelname aan Trajectbegeleiding		
Onbekend bij Trajectbegeleiding	787	70
Wel bekend bij Trajectbegeleiding	330	30

Een deel van de verzuimers is ook bekend als deelnemer van een vorm van ondersteuning:

- 21% is ook bekend als deelnemer in de tweede lijn;
- 30% is ook bekend is ook bekend als deelnemer van Trajectbegeleiding;
- voor een deel overlappen beide groepen, in het totaal is 40% van de verzuimers bekend bij Trajectbegeleiding of een vorm van tweedelijns ondersteuning.

Het grootste deel van de verzuimers komt niet in aanraking met een vorm van extra ondersteuning, anders dan via de verzuimaanpak zelf. Hiervoor is aangegeven dat 60 procent van de verzuimers te maken heeft met meervoudige problematiek en dat van 19 procent het dossier mogelijk onvolledig is. Het lijkt aannemelijk dat meer dan de huidige 40 procent van de verzuimers behoefte heeft aan een vorm van extra ondersteuning.

In de rapportage van de eerste meting bleek dat verzuim lang niet altijd een voorbode van uitval is. In tabel 9 is te zien dat iets minder dan zeventig procent van de verzuimers niet in dat zelfde jaar uitvalt.3

Tabel 9 – Uitval en VSV van verzuimers

	Uitval in jaar verzuim (%)	Aantal	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2010-2011	29,9	767	27,4	37,2	nvt
2011-2012	31,8	1.117	27,9	nvt	nvt

De uitval van verzuimers leidt echter wel vaak tot voortijdig schoolverlaten. Meer dan driekwart van de verzuimers die uitvallen worden voortijdig schoolverlaters. Ter vergelijking, van alle uitvallers wordt 'slechts' de helft VSV-er.

Conclusie

Het aantal verzuimmeldingen is sterk gestegen als gevolg van een betere signalering en melding. Verzuim leidt in de meeste gevallen niet tot uitval, maar als er sprake is van uitval, dan betekent dat meestal voortijdig schoolverlaten. De verbinding tussen de verzuimaanpak en de andere vormen van ondersteuning is nog niet optimaal. Ondanks het hoge percentage verzuimers met meervoudige problematiek is maar veertig procent bekend bij andere vormen van begeleiding en ondersteuning.

Door de signalering van problemen en de verwijzing naar een passend ondersteuningsaanbod te verbeteren kan mogelijk de uitval - en daarmee rechtstreeks ook het voortijdig schoolverlaten - terug worden gedrongen. Van de ruim 650 VSV-ers uit 2011-2012 waren er 269 bekend als verzuimer.

3 Met uitval wordt bedoeld de ongediplomeerden uitstroom van het ROC, inclusief de uitstroom van mbo-1 met diploma. Een uitvaller wordt VSV-er als hij niet voor 1 oktober van het volgende schooljaar weer bij een school staat ingeschreven.

3.3 Trajectbegeleiding

De uitvoering van de Trajectbegeleiding is een taak van de onderwijsteams. Binnen het team worden één of twee personen aangewezen als trajectbegeleiders. Het aantal uren dat de trajectbegeleider beschikbaar heeft, is gerelateerd aan het aantal studenten. In 2011-2012 waren er 23 trajectbegeleiders actief.

Tabel 10 – Aantal deelnemers trajectbegeleiding

	2010-2011	2011-2012
Geschat aantal trajectbegeleiding	Circa 900	Circa 1.400
In bestand	-	1.166

Er zijn geen gegevens bekend over het aantal studenten dat in 2010-2011 trajectbegeleiding heeft gehad. Naar schatting ging het om 900 deelnemers. Voor schooljaar 2011-2012 zijn de gegevens gedeeltelijk wel bekend. Ongeveer 1.400 studenten hebben trajectbegeleiding gehad, bijna allemaal (94%) jonger dan 23 jaar. Dat betekent dat bijna een op de vijf (18%) van de studenten jonger dan 23 jaar trajectbegeleiding heeft gehad.

In de volgende tabel staat een overzicht per trajectbegeleider van het aantal uren dat hij/zij per week kan inzetten en het aantal begeleidingstrajecten. Met begeleidingstraject wordt bedoeld een afgerond serie van een of meer begeleidingsactiviteiten. Een student kan meer dan één traject per jaar krijgen. In de laatste kolom staat het aantal trajecten gedeeld door het aantal klokuren, dat wil zeggen het aantal uren dat per week beschikbaar is voor trajectbegeleiding. Het gemiddelde is een indicatie van de gerealiseerde 'caseload' per trajectbegeleider.

Tabel 11 – Overzicht uren en trajecten per trajectbegeleider (TB-er)

	Aantal klokuren	Aantal trajecten*	Aantal trajecten per klokuur
Trajectbegeleider 1	20	132	6,6
Trajectbegeleider 2	18	120	6,7
Trajectbegeleider 3	13	(84)	
Trajectbegeleider 4	25	(162)	
Trajectbegeleider 5	32	335	10,5
Trajectbegeleider 6	24	200	8,3
Trajectbegeleider 7	23	113	4,9
Trajectbegeleider 8	7	(45)	
Trajectbegeleider 9	24	75	3,1
Trajectbegeleider 10	8	(52)	
Trajectbegeleider 11	13	75	5,8
Trajectbegeleider 12	6	(39)	
Trajectbegeleider 13	28	136	4,9
Trajectbegeleider 14	9	34	3,8
Trajectbegeleider 15	11	(71)	
Trajectbegeleider 16	15	100	6,7
Trajectbegeleider 17	23	(149)	
Trajectbegeleider 18	8	50	6,3
Trajectbegeleider 19	16	150	9,4
Trajectbegeleider 20	15	78	5,2
Trajectbegeleider 21	16,3**	59	3,7
Trajectbegeleider 22	22	150	6,8
Trajectbegeleider 23	11	96	8,7
Totaal	399	2505	gemiddeld: 6,47

* Tussen haakjes: geschat aantal trajecten, op basis van gemiddelde (6,47 per klokuur).
** Gecorrigeerd: 28 uur vanaf januari 2012.

Van zeven van de 23 TB-ers zijn geen gegevens bekend. Voor hen is een schatting gemaakt op basis van het gemiddelde van de andere TB-ers. De 23 TB-ers hebben naar schatting 2.500 begeleidingstrajecten uitgevoerd in 2011-2012. Een aantal opvallende punten:

- De 2.500 trajecten zijn uitgevoerd voor 1.400 individuele studenten. Dat betekent dat 1.100 trajecten zijn ingezet voor studenten die in dat jaar al eerder trajectbegeleiding hebben gehad. Veertig procent van de trajecten komt terecht bij studenten die al trajectbegeleiding hebben gehad. Dat lijkt in tegenspraak met de aard van

trajectbegeleiding: als de problematiek van de student zwaarder of hardnekkiger blijkt, zou een verwijzing naar een intensievere vorm van begeleiding op zijn plaats zijn. Het gebeurt natuurlijk dat een student geholpen is na één traject en dat andere of terugkerende problemen leiden tot een nieuw beroep op trajectbegeleiding. Dat lijkt echter geen verklaring voor het grote aantal van 1.100 'dubbele' trajecten. Eerder lijkt het een aanwijzing dat de trajectbegeleiding vaak te lang wordt doorgezet.

- Gemiddeld heeft een TB-er 17 uur per week beschikbaar. Er zijn echter elf TB-ers met minder dan 15 uur per week. Hoewel de koppeling van de uren aan het aantal studenten begrijpelijk is, ontstaat op die manier wel een aantal TB-ers met een relatief kleine taakomvang: vijf hebben minder dan tien uur per week.
- Gemiddeld realiseert een TB-er bijna 6,5 trajecten per klokuur. Bij een gemiddeld aantal klokuren van 17 per week zijn dat ongeveer 110 trajecten per jaar. De tabel laat zien dat de verschillen tussen de TB-ers erg groot zijn. Sommige TB-ers hebben een gemiddelde tussen de 8 en 10. Zij realiseren per jaar (omgerekend naar 17 klokuren) 140-180 trajecten. Andere TB-ers hebben een gemiddelde van 3-5 en zij komen per jaar (omgerekend) tot 60-80 trajecten. Er zijn geen aanwijzingen dat de verschillen worden veroorzaakt door de zwaarte van de studentenpopulatie per TB-er. De verschillen lijken vooral een afspiegeling van de wijze waarop Trajectbegeleiding functioneert, namelijk met grote verschillen tussen de uitvoerders onderling en tussen de teams (bijvoorbeeld in de samenwerking tussen TB-er en studieloopbaanbegeleiders).

Uit de persoons- en opleidingskenmerken blijkt dat studenten van niveau 3 opleidingen relatief vaak trajectbegeleiding krijgen. De lagere score voor de sector Techniek hangt mogelijk samen met het ontbreken van gegevens van zeven TB-ers.

Tabel 12 – Persoons- en opleidingskenmerken deelnemers Trajectbegeleiding

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Trajectbegeleiding 2011-2012	50*	50*	18,5	1	22	44	34	42	43	15	-	94	6
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Voor elk traject wordt een begeleidingsprofiel opgesteld. In de meeste gevallen luidt het profiel leer- en/of gedragsproblematiek.

Tabel 13 – Begeleidingsprofiel

Begeleidingsprofiel	Aantal	%
Beroep/opleidingskeuze problematiek	146	13
Hoog verzuim	162	14
Leer- en/of gedragsproblematiek	820	70
Niet regulier traject	22	2
Stopzetting ROC	16	1
Totaal	1.166	100

Ook voor de deelnemers van Trajectbegeleiding is gekeken of zij bekend zijn in een vorm van tweedelijns begeleiding. Het blijkt dat 29 procent van de studenten met Trajectbegeleiding ook bekend is als deelnemer van een tweedelijns ondersteuning. Tabel 14 laat het overzicht zien.

Tabel 14 – Deelnemers Trajectbegeleiding bekend in tweede lijn

	Aantal	%
Deelname tweede lijn		
Onbekend als deelnemer	834	72
Wel bekend als deelnemer	332	29
- SMW	103	
- Restart	70	
- LGF	68	
- Testwinkel	50	
- ROC4Competence	39	
- Faalangst reductie	32	
- Coachproject	20	
- Financieel spreekuur	17	
- SOVA-training	13	
- Bemoeizorg	11	
- Loopbaanadvies	2	
- SAM	1	

Het aantal studenten bekend in zowel Trajectbegeleiding als een tweedelijns voorzien bedraagt 332. Een derde daarvan is bekend als deelnemer van Schoolmaatschappelijk werk. Ook bij Restart, LGF en enkele andere voorzieningen gaat het om enkele tientallen studenten. Per voorziening is echter het percentage van de TB-deelnemers

laag: negen procent van alle studenten met Trajectbegeleiding komt terecht bij Schoolmaatschappelijk werk. Voor de andere voorzieningen liggen de percentages nog lager.

Tabel 15 – Uitval en VSV van deelnemers Trajectbegeleiding

Jaar begeleiding	Uitval in jaar begeleiding (%)	Aantal	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	20,4	1.166	11,3	nvt	nvt

Het percentage studenten met trajectbegeleiding dat uitvalt ligt op twintig procent.4 Het percentage VSV na 1 jaar, dat wil zeggen per 1 oktober van het volgende schooljaar, bedraagt 11,3 procent. In vergelijking met de eerder beschreven verzuimers vallen de deelnemers van Trajectbegeleiding minder vaak uit en bovendien leidt uitval ook veel minder vaak tot VSV.
Hiervoor bleek dat een deel van de verzuimers ook bekend is bij Trajectbegeleiding. Dat biedt de mogelijkheid om verzuimers met en zonder trajectbegeleiding te vergelijken. De uitval onder verzuimers met trajectbegeleiding ligt iets hoger (34%) dan die bij verzuimers zonder trajectbegeleiding (31%), maar er is een belangrijk verschil: zonder trajectbegeleiding leidt uitval onder verzuimers bijna altijd (84% van de uitvallers) tot VSV. Bij verzuimers met trajectbegeleiding is dat minder vaak het geval (58% van de uitvallers wordt VSV). Overigens blijkt dat trajectbegeleiding zonder dat er sprake is van verzuim aanmerkelijk beter 'scoort': de uitval bedraagt dan slechts 15 procent en minder dan de helft van de uitvallers wordt VSV-er. De conclusie is tweeledig: aan de ene kant blijkt dat trajectbegeleiding bijdraagt aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, aan de andere kant onderstrepen de cijfers dat verzuim een ernstige risicofactor is voor VSV.

Conclusie
Trajectbegeleiding is een omvangrijke voorziening, waarbij veel personen betrokken zijn. Het bereik van de voorziening is groot: er worden 2.500 trajecten uitgevoerd met 1.400 studenten. Er zijn goede aanwijzingen dat Trajectbegeleiding bijdraagt aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het percentage studenten met trajectbegeleiding dat toch VSV-er wordt, ligt relatief laag.
Uit verschillende indicatoren blijkt dat de Trajectbegeleiding nog verre van optimaal functioneert. De verschillen tussen de uitvoerders zijn groot, de dekking is nog onvol-

4 Met uitval wordt bedoeld de ongediplomeerden uitstroom van het ROC, inclusief de uitstroom van mbo-1 met diploma. Een uitvaller wordt VSV-er als hij niet voor 1 oktober van het volgende schooljaar weer bij een school staat ingeschreven.

ledig, de werkwijze en registratie verschillen per uitvoerder en in het algemeen is er nog geen sprake van een gemeenschappelijke werkwijze en systematiek. De verbinding tussen Trajectbegeleiding en de Verzuimaanpak en de tweedelijns voorzieningen is beperkt: weinig studenten met verzuim krijgen trajectbegeleiding, weinig studenten met trajectbegeleiding worden verwezen naar de tweedelijns voorzieningen.

Voor het geheel van de zogenaamde 'tussenlaag' (Intake, Verzuim, Trajectbegeleiding) geldt dat er aanzienlijke stappen vooruit zijn gezet. Het bereik is sterk vergroot: meer meldingen, meer verlengde intakes, meer trajectbegeleiding. Daarmee is men op weg om een belangrijk kenmerk van de 'tussenlaag' te realiseren, namelijk een dekkend netwerk dat potentieel alle studenten bereikt.
De werking van de 'tussenlaag' geeft enerzijds reden tot optimisme, want waar het meetbaar is, blijkt de interventie tot voorkoming van voortijdig schoolverlaten te leiden. Anderzijds is de werking nog verre van optimaal. Het gaat vooral om een kwalitatief probleem: er is nog onvoldoende sprake van een samenhangende en volgens vaste systematiek werkende voorziening. Vooral voor Trajectbegeleiding geldt dat verdere professionalisering kan leiden tot efficiëntere inzet van de trajecten (minder dubbeling), betere verwijzing en meer reductie van uitval.

4 Tweedelijns ondersteuning

In dit hoofdstuk komen de tweedelijns voorzieningen aan de orde. Het gaat om verschillende vormen van ondersteuning, variërend van loopbaanadvisering tot schoolmaatschappelijk werk. In het totaal zijn er veertien voorzieningen, die in te delen zijn in drie categorieën:

- Vormen van begeleiding: Restart, Coachproject, Schoolmaatschappelijk werk, LGF (Studie & Handicap) en Bemoeizorg.
- Vormen van advies en training: ROC4Competence, Loopbaanadvies, Testwinkel, SOVA-training, Faalangstreductietraining en Financieel spreekuur.
- Vormen van aangepast onderwijs: Sancta Maria (SAM), New Arts en Driestroom.

De laatste drie vormen, SAM, New Arts en Driestroom, zijn na 2011-2012 niet meer onderdeel van het reguliere onderwijsaanbod van het ROC. De voorzieningen bestaan deels nog wel, maar zijn nu onderdeel van de contractactiviteiten van het ROC.
In hoofdstuk 1 zijn de afzonderlijke voorzieningen kort beschreven en de deelnemersaantallen genoemd (tabel 2 en 3). Over de hele linie is een stijging van het aantal deelnemers aan de tweedelijns voorzieningen te zien. De stijging is het grootst bij Restart en het Schoolmaatschappelijk werk. Bij Restart is dat een gevolg van de uitbreiding van het aantal teams met Restart.

Hierna worden de afzonderlijke voorzieningen kort besproken. Daarbij worden telkens de deelnemersaantallen genoemd, de persoons- en opleidingskenmerken van de deelnemers en de uitval- en VSV-cijfers. Bij enkele voorzieningen is aanvullend ook dossieronderzoek gedaan.
In paragraaf 4.4 staan we kort stil bij de in 2012-2013 gestarte aanpak van de uitval in de BBL. Dit onderdeel valt weliswaar buiten de meting over schooljaar 2012-2013, maar de toevoeging geeft een completer overzicht van de in het VSV-convenant opgenomen maatregelen.

4.1 Begeleiding

Vormen van begeleiding zijn Restart, Coachproject, Schoolmaatschappelijk werk, LGF (Studie & Handicap) en Bemoeizorg.

4.1.1 Restart

Restart is een vorm van begeleiding van studenten die tijdens de studie met problemen te maken krijgen. Restart wordt uitgevoerd door de onderwijsteams zelf. De manier van aanpak kan per team verschillen.

Tabel 16 – Aantal deelnemers

	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	61	220

In 2011-2012 zijn fors meer deelnemers begeleid door de uitbreiding van drie naar negen opleidingenteams. De toename zit vooral bij de sector Economie. Bij de sector Techniek wordt geen Restart uitgevoerd.[5]

Tabel 17 – Persoons- en opleidingskenmerken Restart

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Restart 2010-2011	18	82	17,3	10	79	10	2	29	71	-	-	100	-
Restart 2011-2012	46	54	18,2	6	79	15	1	62	38	-	-	99	1
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Restart is vooral gericht op studenten op mbo-niveau 2. Het gaat bovendien om een relatief jonge groep studenten. Uit het dossieronderzoek komt naar voren dat Restart studenten bereikt met relatief zware problematiek.

5 Voor de analyse wordt de landelijke sectorindeling gebruikt. Bij opleidingsteam ICT is wel een Restart uitgevoerd, maar in de gebruikte sectorindeling behoort ICT tot de sector Economie

Tabel 18 – Probleemprofielen Restart

	2010-2011		2011-2012	
	Aantal	%	Aantal	%
Gedragsproblematiek		37	36	55
Persoonlijke problematiek		23	15	23
Problematiek in studiehouding/studievaardigheden		26	-	-
Problematiek in niveau		-	4	6
Loopbaanproblematiek		-	2	3
Geen melding van problemen		15	8	12
Totaal	62	100	65	100

Ten opzichte van de vorige meting is te zien dat het bereik van de beoogde doelgroep verder is gestegen. Bij driekwart van de Restart-deelnemers is er sprake van meervoudige problematiek (overbelasting). Het gaat daarbij met name om gedrags- en persoonlijke problemen, maar de helft van de overbelasten heeft ook nog problemen met de studiehouding. Van alle Restart-deelnemers is 43 procent ook bekend als verzuimer.

Tabel 19 – Uitval en VSV van Restart deelnemers

Jaar begeleiding	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2009-2010	34	17,6	20,7	39,3	17,9
2010-2011	61	23,0	20,0	32,7	nvt
2011-2012	220	20,5	11,5	nvt	nvt

De uitval van Restart-deelnemers ligt over de drie gemeten jaren relatief stabiel op ongeveer 20 procent. Het VSV-percentage lag in de voorgaande jaren eveneens op 20 procent, maar voor het schooljaar 2011-2012 is er sprake van een daling (11,5%). Gezien de kleine aantallen deelnemers in de voorgaande jaren is enige voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies, maar het lijkt erop dat Restart er beter in slaagt VSV te voorkomen. Het percentage van 11,5 procent VSV ligt gezien de probleemprofielen van de deelnemers laag (bijvoorbeeld in vergelijking met de verzuimers).
In de monitor worden de deelnemers, ook nadat ze Restart hebben afgerond, in hun schoolloopbaan gevolgd. Het blijkt dat het percentage VSV-ers na twee jaar verder is opgelopen. In het derde jaar na uitval treedt echter weer een daling op. Het gaat

evenwel om een beperkt aantal studenten, zodat de percentages een grote foutmarge hebben. De gegevens over de veel grotere groep studenten uit 2011-2012 geven in de volgende meting een betrouwbaarder beeld.

4.1.2 Coachproject

Het Coachproject kende in 2011-2012 53 deelnemers, waarvan 48 jonger dan 23 jaar. De coaching wordt gedaan door vrijwilligers. Het betreft een relatief lichte vorm van begeleiding.

Tabel 20 – Aantal deelnemers Coachproject

	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	44	48

Hoewel er een verschuiving is opgetreden worden nog steeds relatief veel studenten op niveau 2 begeleid. Het percentage studenten in het Coachproject bij Techniek is verdubbeld en nu worden ook BBL-studenten gecoached.

Tabel 21 – Persoons- en opleidingskenmerken

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Coachproject 2010-2011	50	50	18,6	6	47	31	16	56	34	9	-	100	-
Coachproject 2011-2012	40	60	18,9	2	39	39	21	36	45	18	-	91	9
ROC Nijmegen*	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Het Coachproject is bedoeld voor jongeren met relatief lichte problematiek die op school dreigen uit te vallen en weer (actief) willen starten met een opleiding. In praktijk zijn het vaak jongeren die opgroeien in potentiële achterstandssituaties voor wie steun uit hun omgeving niet vanzelfsprekend is.
Uit het dossieronderzoek blijkt dat de deelnemers van het Coachproject met zwaardere problematiek te maken hebben dan verwacht mocht worden.

Tabel 22 – Probleemprofielen Coachproject

	2011-2012	
	Aantal	%
Gedragsproblematiek	23	55
Persoonlijke problematiek	9	21
Problematiek in studiehouding/studievaardigheden	3	7
Problematiek in niveau	1	2
Loopbaanproblematiek	-	-
Geen melding van problemen	6	14
Totaal	42	100

Gedrags- en persoonlijke problemen zijn dominant. Meer dan zeventig procent heeft te maken met meervoudige problematiek. De begeleidde groep is daarmee eigenlijk te zwaar voor de doelstelling en aard van de begeleiding. Naast gedragsproblemen (55%; faalangst, problemen sociale contacten, stress/prikkelgevoeligheid) en persoonlijke problemen(52%: 36% thuisproblemen, 21% lichamelijk, 5% financieel, 3% verslaving) heeft 62% ook problemen in leerhouding (met name verzuim, concentratieproblemen, problemen met plannen). Ruim een derde (36%) heeft een stoornis, voornamelijk ADD.

Tabel 23 – Uitval en VSV van Coachproject deelnemers

Jaar begeleiding	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2010-2011	44	18,2	22,5	22,2	nvt
2011-2012	48	31,2	19,0	nvt	nvt

In 2011-2012 blijkt de uitval onder deelnemers van het Coachproject sterk te zijn gestegen. Meer dan dertig procent valt uit. Het VSV-percentage is niet gestegen. Dat betekent dat weliswaar meer studenten uitvallen, maar dat een deel van hen elders weer met een opleiding start.
Al met al zijn uitval (31%) en VSV (19%) hoog te noemen. De oorzaak is zeer waarschijnlijk de veel te zware doelgroep voor de relatief lichte begeleidingsvorm. Die mismatch vormt niet alleen een risico voor de studenten die begeleid worden, maar ook voor de vrijwilligers die de begeleiding doen. Op hen wordt een ander en zwaarder beroep gedaan dan het Coachproject eigenlijk beoogde.

4.1.3 Schoolmaatschappelijk werk

Het Schoolmaatschappelijk werk (SMW) ondersteunt een groot aantal studenten binnen het ROC. In 2011-2012 waren dat er 212, een forse toename ten opzichte van het voorgaande jaar.

Tabel 24 – Aantal deelnemers SMW

	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	138	212

De door SMW begeleidde deelnemers vormen een goede afspiegeling van de deelnemers van ROC Nijmegen naar opleidingsniveau en sector. Wel bereikt SMW relatief veel vrouwen, namelijk 58 procent, ten opzichte van 49 procent op het gehele ROC.

Tabel 25 – Persoons- en opleidingskenmerken SMW

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
SMW 2010-2011	38	62	18,2	1	29	43	27	40	38	22	-	95	5
SMW 2011-2012	42	58	18,7	3	21	39	37	34	41	24	1	96	4
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Over de laatste twee jaren lag het percentage vrouwelijke deelnemers van SMW op gemiddeld zestig procent. Het hoge aantal vrouwelijke deelnemers is niet (zoals vaak te zien is) het gevolg van een oververtegenwoordiging van studenten uit de sector Z&W. Ook vanuit de andere sectoren worden relatief vaker vrouwen doorverwezen naar SMW.

Tabel 26 – Probleemprofielen SMW

	2010-2011		2011-2012	
	Aantal	%	Aantal	%
Gedragsproblematiek		45	35	55
Persoonlijke problematiek		24	15	23
Problematiek in studiehouding/studievaardigheden		9	4	6
Problematiek in niveau		2	-	-
Loopbaanproblematiek		-	-	-
Geen melding van problemen		20	10	16
Totaal	91	100	64	100

Het dossieronderzoek laat zien dat bijna tachtig procent het profiel gedragsproblematiek of persoonlijke problematiek heeft. Dat is een toename ten opzichte van het jaar daarvoor. Opvallend is dat bij slechts 64 procent sprake is van meervoudige problematiek. Gezien de aard van de voorziening zou dat percentage (veel) hoger verwacht worden.
Er is een toename van het aantal deelnemers dat (ook) persoonlijke problemen heeft. Dat was 36% in 2010-2011 en is nu 61%: 48% thuisproblemen, 25% lichamelijk, 6% financiën, 3% verslaving.
De gedragsproblematiek is voornamelijk internaliserend. Ruim de helft (54%) van de deelnemers heeft ook problemen in de studiehouding. Het betreft hoofdzakelijk verzuim (36% van de deelnemers SMW).

Tabel 27 – Uitval en VSV van SMW deelnemers

Jaar begeleiding	N	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2010-2011	138	27,0	14,4	19,0	nvt
2011-2012	212	18,4	12,4	nvt	nvt

De uitval van SMW-deelnemers is relatief laag, namelijk 18 procent in 2011-2012. Dat is een aanzienlijke daling ten opzichte van het voorgaande jaar. Ook het VSV-percentage is relatief laag met 12 procent. Wel is te zien dat na twee jaar het VSV-percentage iets oploopt. Gezien echter de kenmerken van de doelgroep kan worden vastgesteld dat uitval en VSV laag zijn.

Een aandachtspunt is het bereik van de beoogde doelgroep: het aantal SMW-deelnemers met meervoudige problematiek zou hoger moeten liggen, ook afgezet tegen de probleemprofielen bij andere tweedelijns voorzieningen. Daarnaast roept het hoge aantal vrouwelijke deelnemers de vraag op of het SMW als ondersteuningsvorm niet een (te zeer) specifieke doelgroep met een specifieke (internaliserende) problematiek bedient.

4.1.4 LGF (Studie & Handicap)

Studenten met een leerlinggebonden financiering (LGF) worden in het ROC mede begeleid vanuit Studie & Handicap.

Tabel 28 – Aantal deelnemers LGF

	2011-2012
Aantal deelnemers	154

Het is een landelijk bekend gegeven dat mannelijke leerlingen en studenten vaker een LGF-indicatie hebben. Bepaalde stoornissen als ADHD en autismegerelateerde stoornissen komen vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. In de persoons- en opleidingskenmerken van de LGF-groep van ROC Nijmegen is dat terug te zien: meer dan driekwart zijn mannen. Bekend is ook dat jongeren met een autismestoornis vaker voor bepaalde opleidingen kiezen, zoals ICT-opleidingen.

Tabel 29 – Persoons- en opleidingskenmerken

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
LGF 2011-2012	77	23	18,5	6	46	24	24	48	19	31	2	87	13
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

In tabel 30 zijn de probleemprofielen van de LGF-ers weergegeven. Opmerkelijk is dat in een kwart van de dossiers geen melding wordt gemaakt van problemen. Omdat het hier om geïndiceerde LGF-ers gaat, staat vast dat er weldegelijk sprake is van problematiek (althans een beperking). Een groot deel van de dossiers bevat dus onvolledige informatie. Andere dossiers van LGF-ers zijn juist zéér omvangrijk.

Tabel 30 – Probleemprofielen LGF-studenten

	2011-2012	
	Aantal	%
Gedragsproblematiek	72	48
Persoonlijke problematiek	26	17
Problematiek in studiehouding/studievaardigheden	11	7
Problematiek in niveau	-	-
Loopbaanproblematiek	3	2
Geen melding van problemen	39	25
Totaal	151	100

Van de LGF-ers heeft 59 procent te maken met meervoudige problematiek (overbelasting). Bij beschouwing van alleen de dossiers met een probleemmelding loopt dat percentage op tot 79 procent. Bijna de helft heeft gedragsproblemen. Het gaat voornamelijk om internaliserende problematiek en problematiek die past in ASS: communicatieproblemen, problemen sociale vaardigheden, faalangst, stress/prikkelgevoeligheid. De helft van de deelnemers heeft (ook) persoonlijke problemen. Lichamelijk problematiek speelt een relatief grote rol (38% van de deelnemers): beperkingen op gebied van motoriek, zicht, horen, en energetische beperkingen.
Meer dan de helft (57%) heeft een gediagnosticeerde stoornis: veel problemen in ASS , ADHD en dyslexie komen veel voor.

Tabel 31 – Uitval en VSV van LGF-studenten

Jaar begeleiding	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	154	29,9	18,2	nvt	nvt

Bijna dertig procent van de LGF-ers valt uit en 18 procent is na een jaar voortijdig schoolverlater.

4.1.5 Bemoeizorg

Bemoeizorg is eigenlijk een afwijkende begeleidingsvorm binnen de tweede lijn, omdat de voorziening zich niet zo zeer richt op begeleiding van studenten op het ROC, maar meer op jongeren met multiproblematiek buiten het ROC die via een opleiding begeleiding en ondersteuning wordt geboden. De voorziening wordt mede uitgevoerd door het RMC.
Het aantal deelnemers bedroeg in 2011-2012 33, waarvan 32 jonger dan 23 jaar.

Tabel 32 – Persoons- en opleidingskenmerken

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Bemoeizorg 2011-2012	88	13	19,3	-	62	14	24	76	14	10	-	90	10
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Bemoeizorg heeft vooral mannelijke deelnemers.

Tabel 33 – Uitval en VSV van Bemoeizorg deelnemers

Jaar begeleiding	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	32	43,8	61,3	nvt	nvt

Uitval en VSV liggen zeer hoog onder deze groep. Bedacht moet echter worden dat het om jongeren gaat die nog geen opleiding volgen en waarmee geprobeerd wordt hen naar een opleiding toe te leiden. Zo bezien is het succes van de toeleiding naar een opleiding na een jaar ongeveer 40 procent: vier van de tien zitten na nog op school.

4.2 Advies en training

Vormen van advies en training zijn ROC4Competence, Loopbaanadvies, Testwinkel, SOVA-training, Faalangstreductietraining en Financieel spreekuur.

4.2.1 ROC4Competence

ROC4Competence is een beroepskeuzeprogramma. Het aantal deelnemers wisselt over de jaren en bedroeg in 2011-2012 62.

Tabel 34 – Aantal deelnemers ROC4Competence

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	88	101	44	62

In schooljaar 2010-2011 bestond ruim de helft van de ROC4Competence-deelnemers uit studenten van de sector Techniek. Een jaar later is het aandeel van de sector Techniek sterk gedaald. Daarmee samenhangend is ook het aantal mannelijke deelnemers gedaald en het aantal deelnemers op mbo-niveau 2.

Tabel 35 – Persoons- en opleidingskenmerken ROC4Competence

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
ROC4Competence 2010-2011	77	23	17,0	3	50	19	28	19	22	56	3	100	-
ROC4Competence 2011-2012	53	47	17,3	-	24	48	28	41	48	11	-	100	-
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

De aanzienlijke verschuiving in de deelnemerspopulatie heeft niet geleid tot een verandering in de uitval- en VSV-cijfers.

Tabel 36 – Uitval en VSV van ROC4Competence

Jaar deelname	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)	Situatie VSV na 4 jaar (%)
2008-2009	88	45,5	(geen cijfers beschikbaar)	31,1	39,2	38,0
2009-2010	101	49,5	23,8	42,9	28,0	nvt
2010-2011	44	47,7	30,0	42,5	nvt	nvt
2011-2012	62	50,0	20,4	nvt	nvt	nvt

De uitval is met vijftig procent nog altijd zeer hoog, ook wanneer in acht wordt genomen dat de deelnemers zich oriënteren op hun studiekeuze en dat die keuze mogelijk ook tot overstap naar een andere school kan leiden. Een op de vijf ROC4Competence-deelnemers wordt voortijdig schoolverlater. Ook dat percentage ligt relatief hoog.
In de eerste meting is bij ROC4Competence ook dossieronderzoek gedaan. Daaruit bleek dat de deelnemersgroep geen goede afspiegeling is van de beoogde doelgroep: een groot deel van de studenten bleek andere en zwaardere problematiek te hebben dan alleen studiekeuzeproblemen. Hoewel in 2011-2012 gedeeltelijk een andere categorie studenten is bereikt, is de conclusie nog gelijk aan die van de eerste meting: mede door de 'verkeerde' doelgroep liggen het uitval- en VSV-percentage van ROC4Competence hoog.

4.2.2 Testwinkel en loopbaanadvies

Het aantal studenten dat is geadviseerd door de Testwinkel bedroeg in 2011-2012 96. Nog vier studenten zijn afzonderlijk geregistreerd omdat zij een Loopbaanadvies kregen. Deze vier studenten zijn in de verdere analyse hierna niet meegenomen. Van de vier is er één uitgevallen en voortijdig schoolverlater geworden. De andere drie volgen nog een opleiding op het ROC.

Tabel 37 – Aantal deelnemers Testwinkel en Loopbaanadvies

	2011-2012
Aantal deelnemers Testwinkel	96
Aantal deelnemers Loopbaanadvies	4

Deelnemers van de Testwinkel zijn gemiddeld vaker mannelijk, afkomstig uit de sectoren Economie en Techniek en volgen relatief vaak een opleiding op niveau 2. Ook gaat het om vrij jonge studenten van gemiddeld jonger dan 18 jaar.

Tabel 38 – Persoons- en opleidingskenmerken Testwinkel deelnemers

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Testwinkel 2011-2012	63	38	17,8	7	41	20	33	45	22	28	3	89	11
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

De uitval onder de deelnemers van de Testwinkel bedraagt dertig procent. Ruim achttien procent is na een jaar voortijdig schoolverlater.

Tabel 39 – Uitval en VSV van Testwinkel deelnemers

Jaar deelname	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	96	30,2	18,4	nvt	nvt

Onder de deelnemers van de Testwinkel is geen dossieronderzoek gedaan, zodat niet bekend is wat het probleemprofiel van de Testwinkel-deelnemer is. Omdat het gaat om relatief jonge studenten met een loopbaanvraag kan een relatief hoger uitvalpercentage verwacht worden. Een deel van de groep zal immers kiezen voor een opleiding aan een andere school. Het VSV-percentage ligt echter ook hoog: meer dan de helft van de uitvallers wordt VSV-er.

4.2.3 SOVA-training

Het aantal deelnemers aan de training sociale vaardigheden bedroeg in 2011-2012 26, waarvan 25 jonger dan 23 jaar. Van hen is het grootste gedeelte afkomstig uit de sector Zorg & Welzijn. Het gaat om relatief oudere (gemiddeld 19,3 jaar) en in meerderheid vrouwelijke deelnemers.

Tabel 40 – Persoons- en opleidingskenmerken deelnemers SOVA-training

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
SOVA-training 2011-2012	24	76	19,3	-	9	57	35	26	74	-	-	95	5
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

De uitval bedraagt 16 procent en na een jaar ligt het VSV-percentage op minder dan vijf procent. Het beperkte aantal deelnemers maakt dat de percentages een vrij grote schattingsmarge hebben.

Tabel 41 – Uitval en VSV van deelnemers SOVA-training

Jaar deelname	N	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	25	16,0	4,5	nvt	nvt

4.2.4 Faalangstreductietraining

In schooljaar 2011-2012 volgden 75 studenten een faalangstreductietraining, van hen waren er 68 jonger dan 23 jaar.

Tabel 42 – Persoons- en opleidingskenmerken deelnemers Faalangstreductietraining

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Faalangstreductie 2011-2012	27	74	18,6	-	27	33	40	32	59	10	-	97	3
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Net als bij de SOVA-training is ook bij de Faalangstreductietraining driekwart van de deelnemers vrouwelijk. De deelnemers van deze training zijn gemiddeld wat jonger.

Tabel 43 – Uitval en VSV van deelnemers Faalangstreductietraining

Jaar deelname	N	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie V SV na 3 jaar (%)
2011-2012	68	7,4	3,2	nvt	nvt

Zowel uitval als VSV liggen erg laag voor deze deelnemers.

4.2.5 Financieel spreekuur

Het Financieel spreekuur werd in 2011-2012 door 48 studenten bezocht, waarvan veertig jonger dan 23 jaar. Ten opzichte van het vorige jaar is de deelname meer dan verdubbeld.

Tabel 44 – Aantal deelnemers Financieel spreekuur

	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	16	40

Deelnemers aan het Financieel spreekuur volgen relatief (veel) vaker een opleiding op niveau 1 of 2. De gemiddelde leeftijd ligt relatief hoog, op bijna twintig jaar.

Tabel 45 – Persoons- en opleidingskenmerken deelnemers Financieel spreekuur

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Financieel spreekuur 2011-2012	40	60	19,8	16	39	32	13	48	26	19	6	90	10
ROC Nijmegen*	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Op basis van de kleine aantallen (vooral voor schooljaar 2010-2011) moet een voorbehoud worden gemaakt voor de percentages in tabel 46. Globaal is het beeld dat een kwart van de deelnemers aan het Financieel spreekuur uitvalt en dat uitval vaak ook VSV betekent.

Tabel 46 – Uitval en VSV van deelnemers Financieel spreekuur

Jaar deelname	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2010-2011	16	25,0	14,3	38,5	nvt
2011-2012	40	25,0	23,3	nvt	nvt

4.3 Aangepast onderwijs

Vormen van aangepast onderwijs zijn Sancta Maria (SAM), New Arts en Driestroom. Zoals eerder opgemerkt, zijn deze drie 'voorzieningen' na schooljaar 2011-2012 op een andere manier, buiten het kader van het regulier onderwijs, voortgezet.

4.3.1 Sancta Maria (SAM)

SAM en New Arts zijn speciale AKA-trajecten die niet gericht zijn op reeds ingeschreven studenten van het ROC, maar juist tot doel hebben om zwerfjongeren of jongeren uit een straatcultuur zover te krijgen dat zij een opleiding gaan volgen - en daarmee een vorm van structuur en begeleiding krijgen.
Van de 33 deelnemers in 2011-2012 waren er 26 jonger dan 23 jaar.

Tabel 47 – Aantal deelnemers Sancta Maria

	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	14	30	33

Het betreft deelnemers die ouder zijn dan de gemiddelde ROC-studenten (jonger dan 23 jaar). Het merendeel is mannelijk.

Tabel 48 – Persoons- en opleidingskenmerken deelnemers Sancta Maria

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Sancta Maria 2010-2011	73	27	19,6	88	12	-	-	8	4	-	88	96	4
Sancta Maria 2011-2012	65	35	20,4	86	14	-	-	-	7	7	86	93	7
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Voor de bepaling of iemand VSV-er is geworden telt een eventueel behaald AKA-diploma, of ander diploma op mbo-niveau 1, niet mee. Het VSV-cijfer na één jaar is dan ook geen goede maat voor het aantal deelnemers dat voortijdig schoolverlater is geworden. Een deel blijft immers langer dan een jaar ingeschreven. Daarom geeft het percentage VSV na twee jaar een beter beeld. Het blijkt dat veruit de meeste SAM-deelnemers geen startkwalificatie (diploma niveau 2) behalen.

Tabel 49 – Uitval en VSV van deelnemers Sancta Maria

Jaar deelname	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2009-2010	14	0,0	0,0	70,0	80,0
2010-2011	30	33,3	65,2	83,3	nvt
2011-2012	26	38,5	62,5	nvt	nvt

Het hoge percentage VSV na één jaar geeft aan dat de deelnemers niet meer ingeschreven staan bij een reguliere opleiding of school. Dat heeft mogelijk te maken met de beëindiging van SAM in de vorm zoals het bestond, namelijk als reguliere (bekostigde) AKA-opleiding.
In hoofdstuk 5 wordt afzonderlijk aandacht besteed aan de voortijdig schoolverlaters afkomstig van opleidingen op mbo-niveau 1.

4.3.2 New Arts

New Arts kende in 2011-2012 vijftig deelnemers, waarvan het merendeel (48) jonger dan 23 jaar. Over drie jaar bekeken is het aantal deelnemers sterk toegenomen, van 13 naar 50.

Tabel 50 – Aantal deelnemers New Arts

	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Aantal deelnemers	13	35	50

Ook bij New Arts is het grootste deel van de deelnemers mannelijk. Vergeleken met SAM gaat het om een gemiddeld iets jongere groep.

Tabel 51 – Persoons- en opleidingskenmerken

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
New Arts 2010-2011	74	26	18,9	90	3	3	3	7	-	3	90	100	-
New Arts 2011-2012	69	31	19,5	98	2	-	-	-	2	-	98	100	-
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

De uitval- en VSV-cijfers van New Arts geven een grillig beeld. De eerste jaargang kende aanvankelijk geen uitval. Het VSV-percentage na drie jaar ligt weliswaar hoog (67%), maar kennelijk lukte het om de meeste jongeren gedurende twee jaar aan de opleiding te binden. De tweede jaargang laat een minder positief beeld zien, hoewel de uitval (20%) en VSV (13%) relatief beperkt zijn. De derde jaargang, die van 2011-2012, wijkt sterk af en heeft een zeer hoog uitval- en VSV-percentage. Ook hier geldt dat dat waarschijnlijk een gevolg is van de beëindiging van New Arts als regulier bekostigde AKA-opleiding.

Tabel 52 – Uitval en VSV van deelnemers New Arts

Jaar deelname	Aantal	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2009-2010	13	0,0	0,0	16,7	66,7
2010-2011	35	20,0	12,5	50,0	nvt
2011-2012	48	64,6	65,9	nvt	nvt

Zoals gezegd wordt in hoofdstuk 5 afzonderlijk aandacht besteed aan de voortijdig schoolverlaters afkomstig van opleidingen op mbo-niveau 1.

4.3.3 Driestroom

De 'Driestroom' is een samenwerking met de Driestroom, zorgorganisatie voor ondersteuning van mensen met een beperking. Het gaat om een AKA-traject voor jongeren die wonen en/of werken bij de Driestroom of jongeren die vanuit het voortgezet speciaal onderwijs doorstromen. In 2011-2012 ging het om achttien deelnemers, waarvan vijftien jonger dan 23 jaar.

Tabel 53 – Persoons- en opleidingskenmerken

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Driestroom 2011-2012	40	60	20,5	100	-	-	-	-	12	-	88	100	-
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Tabel 54 – Uitval en VSV van deelnemers Driestroom

Jaar begeleiding	N	Uitval in jaar begeleiding (%)	Situatie VSV na 1 jaar (%)	Situatie VSV na 2 jaar (%)	Situatie VSV na 3 jaar (%)
2011-2012	15	0,0	100,0	nvt	nvt

Ook voor de 'Driestroom' geldt dat het gaat om een AKA-opleiding die per definitie niet opleidt tot een startkwalificatie. Zowel uitstroom met als zonder diploma worden in de officiële cijfers als VSV aangemerkt. In hoofdstuk 5 (paragraaf 5.3) komen we hierop terug.
Op basis van de uitval- en VSV-cijfers is moeilijk een inhoudelijke conclusie te trekken. Duidelijk is wel dat van de 15 deelnemers (jonger dan 23 jaar) er gedurende het schooljaar geen is uitgevallen. Omdat ook het Driestroom-traject als regulier bekostigde AKA-opleiding is gestopt, hebben de deelnemers na schooljaar 2011-2012 geen inschrijving meer (of al hun diploma gehaald).

4.4 Aanpak uitval BBL

ROC Nijmegen kent relatief veel voortijdig schoolverlaters in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). De onderstaande tabel laat zien wat de VSV-percentages zijn afgezet tegen de norm voor 2012-2013. De norm is vastgelegd door het ministerie en geldt ook als norm voor de in het VSV-convenant vastgelegde afspraken. De normpercentages hebben betrekking op 2012-2013, voor de daarop volgende jaren gelden andere, weer lagere normcijfers.

Tabel 55 – VSV-cijfers BBL over twee schooljaren en de norm voor 2012-2013.

Opleiding	Aantal studenten 10-11	Aantal VSV 10-11	Percentage VSV 10-11	Aantal studenten 11-12	Aantal VSV 11-12	Percentage VSV 11-12	Norm VSV 12-13
BBL niveau 1	11	3	27,3	13	7	53,8	32,5
BBL niveau 2	488	116	23,8	466	104	22,3	13,5
BBL niveau 3	395	22	5,6	348	16	4,6	4,25
BBL niveau 4	127	3	2,4	125	2	1,6	4,25
Totaal	1.021	144	14,1	952	129	13,6	

De cijfers laten direct zien dat de uitval in de BBL een probleem is van niveau 2. De VSV-cijfers voor niveau 1 en 3 liggen nog wel boven de norm, maar in absolute aantallen gaat het om zeer weinig studenten.
Drie onderwijsteams zijn gezamenlijk 'verantwoordelijk' voor 102 van de 129 VSV-ers in de BBL. Bij deze drie teams is het ROC met ingang van 2012-2013 gestart met een nieuwe aanpak. Die aanpak is gericht op de drie teams als geheel en heeft tot doel om het studentproces over de gehele linie te verbeteren, waaronder ook de begeleiding.

Tabel 56 – Aantal deelnemers van opleidingsteams en opleidingen betrokken bij de aanpak

	Naam opleiding	Niveau				Totaal
		1	2	3	4	
Bouw, Infra en Interieur	Assistent houtbranche	1	-	-	-	1
	Machinaal houtbewerker	-	1	1	-	2
	Gezel schilder	-	13	16	-	29
	Meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	-	3	3	-	6
	Montagemedewerker timmerindustrie	-	1	-	-	1
	Timmerman	-	24	10	-	34
		1	**42**	**30**	**-**	**73**
Metaal, elektro en installatietechniek	Constructiewerker	-	40	-	-	40
	Eerste Monteur Sterkstroominstallaties	-	-	2	-	2
	Elektrotechnische industriële producten	-	1	-	-	1
	Fijnmechanische techniek	-	10	7	-	17
	Installeren (elektrotechnisch)	-	36	33	6	75
	Installeren (werktuigkundig)	-	34	26	3	63
	Machinebouw Mechatronica	-	27	14	-	41
	Metaalbewerken	-	21	17	-	38
	Service apparatuur en installaties	-	4	19	-	23
	Werkvoorbereiden	-	-	-	2	2
		-	**173**	**118**	**11**	**302**
Mobiliteit en Logistiek	Autotechniek	-	23	19	8	50
	Bedrijfsautotechniek	-	7	2	-	9
	Chauffeur goederenvervoer	-	36	-	-	36
	Logistiek	-	21	16	3	40
		-	87	37	11	135
	Totaal	**1**	**302**	**185**	**22**	**510**

In het totaal gaat het in de drie teams om 510 studenten jonger dan 23 jaar. Hoewel ook de studenten op niveau 3 en 4 kunnen profiteren van bijvoorbeeld verbeteringen in de begeleiding spelen zij in de bestrijding van voortijdig schoolverlaten nagenoeg geen rol. De meeste studenten op niveau 3 en 4 zijn al in bezit van een startkwalificatie.

Om de VSV-norm te halen in 2012-2013 moet voor de niveau 2 BBL-opleidingen in de drie teams het aantal VSV-ers omlaag naar 41. Zou het percentage voor 2012-2013 weer op 22,3 procent uitkomen, dan wordt het aantal 67 VSV-ers.

4.5 Conclusies tweedelijns ondersteuning

De volgende tabel geeft een overzicht van de uitval- en VSV-percentages van alle in dit hoofdstuk besproken voorzieningen.

Tabel 57 – Overzicht uitval en VSV per voorziening (in percentages van het aantal deelnemers, deelnemerscohorten 2008-2009 tot en met 2011-2012, - betekent nog niet bekend)

Begeleidingsonderdeel	Uitval	VSV na een jaar (cohort 2011-2012)	VSV na twee jaar (cohort 2010-2011)	VSV na drie jaar (cohort 2009-2010)	VSV na vier jaar (cohort 2008-2009)
	%	%	%	%	%
Verzuim	32	28	37	-	-
Trajectbegeleiding	20	11	-	-	-
Restart	21	12	33	18	-
Coachproject	31	19	22	-	-
Bemoeizorg	44	61	-	-	-
SMW	18	12	19	-	-
LGF	30	18	-	-	-
ROC4Competence	50	20	43	28	38
Testwinkel	30	18	-	-	-
SOVA-training	16	5	-	-	-
Faalangstreductietraining	7	3	-	-	-
Financieel spreekuur	25	23	39	-	-
Sancta Maria	39	63	83	80	-
Newarts	65	66	50	67	-
Driestroom	0	100	-	-	-

Bedacht moet worden dat de voorzieningen zeer uiteenlopende deelnemerspopulaties en doelstellingen hebben. Zo zijn de drie laatst genoemde voorzieningen AKA-opleidingen die per definitie niet tot een startkwalificatieniveau opleiden. De Bemoeizorg is ook een afwijkende voorziening. wat betreft de doelstelling en doelgroep.
De onderstaande tabel toont nogmaals de uitval- en VSV-percentages, maar nu alleen van de meer op 'reguliere' studenten gerichte vormen van ondersteuning en gesorteerd naar uitvalpercentage.

Tabel 57a – Overzicht uitval en VSV per voorziening

Begeleidingsonderdeel	Uitval	VSV naeen jaar
	%	%
ROC4Competence	50	20
Coachproject	31	19
Testwinkel	30	18
LGF	30	18
Financieel spreekuur	25	23
Restart	21	12
SMW	18	12
SOVA-training	16	5
Faalangstreductietraining	7	3

Het valt op dat de juist op een wat lichtere doelgroep gerichte voorzieningen, zoals ROC4Competence, Coachproject en Testwinkel, de hoogste uitvalpercentages hebben. Voorzieningen als Restart en SMW hebben juist een lager uitvalpercentage en ook de VSV-percentages liggen lager. Over de Testwinkel zijn in het onderzoek geen nadere gegevens bekend, maar voor ROC4Competence en het Coachproject is duidelijk dat een belangrijke oorzaak ligt in de verwijzing en aanname van een te zware doelgroep naar deze voorzieningen. Voor een deel wordt daarmee de eerder getrokken conclusie onderschreven, dat de signalering en verwijzing vanuit het primaire proces én vanuit de zogenoemde 'tussenlaag' van Trajectbegeleiding en Verzuimaanpak nog onvoldoende functioneert. Betere inschatting van de problematiek van de student draagt bij aan betere verwijzing en daarmee aan het succes van de ondersteuning. Een andere belangrijke verklaring voor de hoge uitvalcijfers bij ROC4Competence en het Coachproject is dat zij veel studenten van niveau 3 en 4 opvangen (resp. 74% en 60%). Voor studenten met meervoudige problematiek heeft het ROC op dit moment weinig passende ondersteuning. Restart richt zich op de niveau 2 opleidingen. Schoolmaatschappelijk werk is wel bedoeld voor studenten met complexe problematiek, maar lijkt beter in staat vrouwelijke studenten te bereiken dan mannelijke. De deelnemersgroep van ROC4Competence bestaat grotendeels uit mannen. Er lijkt dus niet alleen sprake van 'verkeerde' verwijzing, maar ook van een verwijsverlegenheid: bij gebrek aan beter passende ondersteuning wordt voor het wel aanwezige aanbod gekozen.

De conclusie luidt dan ook:

- De signalering en verwijzing vanuit de onderwijsteams en in het bijzonder door de Trajectbegeleiding, Intake en Verzuimaanpak functioneren onvoldoende. Veel studenten met problemen worden helemaal niet bereikt en/of niet doorverwezen. Stu-

denten die wel worden doorverwezen of anderszins in de tweedelijns voorzieningen terecht komen krijgen niet de ondersteuning die zij nodig hebben. Dat leidt bij bepaalde onderdelen tot hoge uitval en VSV.
- Restart en SMW dragen duidelijk bij aan het voorkomen van uitval en VSV. Gezien de zwaarte van de deelnemersgroep liggen de percentages laag. Deze voorzieningen hebben echter geen of een beperkte rol voor studenten op niveau 3 en 4. Dat leidt er mede toe dat studenten met meervoudige problematiek in niet-passende vormen van ondersteuning terecht komen.

In de monitor is het mogelijk om te traceren welke studenten van welke voorzieningen gebruik maken. Als studenten in twee voorzieningen bekend zijn kan er sprake zijn van een (door)verwijzing. Dat geldt met name voor de zogenaamde tussenlaag en de tweede lijn. Het percentage studenten dat bekend is in de Verzuimaanpak en de tweede lijn, of in Trajectbegeleiding en de tweede lijn is echter telkens minder dan een derde. Het is denkbaar dat studenten die zich melden bij ROC4Competence of het Coachproject en waarvan later blijkt dat zij zwaardere problemen hebben, worden doorverwezen naar andere vormen van ondersteuning. Die bewegingen zijn echter niet of nauwelijks zichtbaar.
Ten opzichte van het voorgaande jaar is er in 2011-2012 meer interne bekendheid ontstaan met het aanwezige ondersteuningsaanbod. Toch zijn er nog duidelijke aanwijzingen dat bepaalde voorzieningen vooral studenten uit bepaalde opleidingen bedienen. Zeer waarschijnlijk heeft dat te maken met persoonlijke contacten tussen verwijzer en aannemer bij de voorziening. Soms speelt ook de plaats van huisvesting van een voorziening een rol in de bereikbaarheid en verwijzing.

De conclusie luidt:
- Ondanks stappen vooruit in het jaar 2011-2012 ontbreekt het nog aan voldoende samenhang in het geheel van het ondersteuningsaanbod. De voorzieningen in de 'tussenlaag' hebben te weinig verbinding met de tweedelijns voorzieningen en het aanbod van tweedelijns voorzieningen is nog te versnipperd. De versnippering betreft zowel de organisatie ('losse eilanden') als de inhoud en werkwijze (taakverdeling, specialisatie, uitwisseling).

5 Uitval en voortijdig schoolverlaten

In de vorige hoofdstukken is gekeken in welke mate de ondersteuningsvoorzieningen bijdragen aan het voorkomen van uitval en voortijdig schoolverlaten. In dit hoofdstuk wordt nogmaals naar uitval en VSV gekeken, maar nu naar het geheel van de uitval- en VSV-problematiek.6
Een aantal keren in deze rapportage zijn de opleidingen op mbo-niveau al benoemd. Studenten die het onderwijs verlaten met alleen een diploma van mbo-niveau 1 hebben geen startkwalificatie en gelden als voortijdig schoolverlater. Wanneer zij echter betaald werk hebben tellen ze formeel niet mee. Sinds kort is het mogelijk om binnen de RMC-regelgeving te (laten) controleren of schoolverlaters van niveau 1 werk en een eigen inkomen hebben. In paragraaf 5.3 wordt een andere analyse gemaakt van het voortijdig schoolverlaten bij ROC Nijmegen op niveau 1.

5.1 Uitval

Uitval wordt in de monitor gedefinieerd als uitstroom van ROC Nijmegen (gedurende een schooljaar) zonder startkwalificatie. Het aantal uitvallers bedroeg in 2012-2013 voor de groep jonger dan 23 jaar 1.261 studenten zonder startkwalificatie, plus 93 uitvallers zonder startkwalificatie, maar met een mbo-diploma van niveau 1.

Tabel 58 – Aantal en percentage uitvallers ROC Nijmegen over twee schooljaren (uitvallers exclusief gediplomeerden niveau 1)

	Aantal studenten jonger dan 23 jaar	Aantal uitvallers jonger dan 23 jaar	Percentage uitvallers
2010-2011	7.181	1.388	19,3
2011-2012	7.241	1.261	17,4

Het percentage uitvallers is in 2011-2012 gedaald tot 17,4 procent. Het aantal uitvallers is echter nog altijd erg groot. Elk jaar verlaat meer dan een op de zes studenten (jonger dan 23 jaar) het ROC zonder diploma.

6 Met uitval wordt bedoeld de ongediplomeerden uitstroom van het ROC, inclusief de uitstroom van mbo-1 met diploma. Een uitvaller wordt VSV-er als hij niet voor 1 oktober van het volgende schooljaar weer bij een school staat ingeschreven.

Uitval is geen probleem dat zich beperkt tot bepaalde niveaus of sectoren. Hoewel de uitval naar verhouding lager is op niveau 3 en 4, komt meer dan de helft van alle uitvallers van deze niveaus. Van de sectoren heeft Z&W relatief minder uitvallers. Zoals in het vorige hoofdstuk besproken is de uitval (en VSV) in de BBL een punt van aandacht.

Tabel 59 – Persoons- en opleidingskenmerken uitvallers

	Geslacht		Leeftijd (gem.)	Niveau				Sector				Leerweg	
	M	V		1	2	3	4	E	ZW	T	C	BOL	BBL
Uitval 2011-2012	57	43	19,1	12	35	28	25	39	29	24	8	83	17
ROC Nijmegen	51	49	19,1	3	23	35	40	37	39	22	2	87	13

Uitval betekent nog niet voortijdig schoolverlaten. Wanneer een uitvaller na het verlaten van ROC Nijmegen het volgende schooljaar weer elders staat ingeschreven als student telt hij/zij niet mee als VSV-er van ROC Nijmegen. Het zal duidelijk zijn dat de invloed van het ROC beperkt is op het daadwerkelijk met een opleiding beginnen door de uitvaller. Deze heeft het ROC verlaten. Vaak zijn er maanden verstreken (zomerperiode) na de uitval en is het contact met het ROC verbroken. Het is voor het ROC dan ook uiterst ongewis wat het uiteindelijke VSV-percentage wordt voor een schooljaar. De definitieve cijfers worden vaak pas maanden na afloop van het schooljaar bekend.
De volgende tabel laat zien hoeveel van de uitvallers VSV-er worden en hoeveel er weer met een opleiding starten.

Tabel 60 – Percentage voortijdig schoolverlaten van de uitvallers van vier schooljaren

Jaar van uitval	% VSV na 1 jaar (nieuwe schooljaar)	% VSV na 2 jaar	% VSV na 3 jaar	% VSV na 4 jaar
2008-2009	-	44,3	42,4	40,2
2009-2010	52,1	43,8	41,5	-
2010-2011	11,4	46,1	-	-
2011-2012	50,0	-	-	-

Afgezien van een (mogelijk administratieve) afwijking in 2010-2011 geven de cijfers een tamelijk stabiel beeld: 40-45 procent van de uitvallers wordt voortijdig schoolverlaten en dus 55-60 procent begint met een andere opleiding.

Ruwweg de helft van de uitvallers begint dus weer met een opleiding. Dat relativeert het hoge aantal uitvallers en plaats ook de ernst van de uitval in perspectief. Tegelijkertijd roept het een belangrijke vraag op: hoe weet het ROC welke uitvaller VSV-er wordt en welke niet? Vaak is die kennis er niet op het moment dat uitval dreigt en eenmaal na het moment van uitval is de invloed van het ROC, zoals gezegd, zeer beperkt. Noodzakelijkerwijs moet de aanpak van het voortijdig schoolverlaten zich daarom (ook) richten op de tweemaal grotere problematiek van ongediplomeerde uitval.
In tabel 61 wordt een overzicht geven van de mate waarin de uitvallers bekend zijn in de ondersteuningsstructuur: Verzuimaanpak, Trajectbegeleiding, tweede lijn en bij Trajectbegeleiding en de tweedelijns voorzieningen gezamenlijk. De percentages geven aan welk deel van de uitvallers (op een bepaald niveau of in een bepaalde sector) bekend is als verzuimer, in de tweedelijns voorzieningen enzovoort.

Tabel 62 – Uitvallers bekend in de ondersteuningsstructuur (2011-2012)

	Bekend als verzuimer		Bekend in tweedelijns voorzieningen		Bekend in Traject-begeleiding		Bekend in tweede lijn en Trajectbegeleiding	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Totaal uitval	**355**	**26,2**	**231**	**17,1**	**238**	**17,6**	**385**	**28,4**
Niveau 1	40	35,1	42	36,8	1	0,5	43	13,6
Niveau 2	141	43,4	74	22,8	62	31,8	106	33,4
Niveau 3	64	25,2	35	13,8	73	37,4	90	28,3
Niveau 4	60	25,9	43	18,5	59	30,2	78	24,6
Economie	110	30,3	74	20,4	80	41,0	124	39,2
Z&W	102	38,1	54	20,1	90	46,2	116	36,7
Techniek	63	28,9	33	15,1	25	12,8	44	13,9
Combinatie	30	42,3	32	45,1	-	-	32	10,1

De cijfers laten zien dat minder dan een derde van alle uitvallers bekend is in de Trajectbegeleiding en tweedelijns voorzieningen. De situatie is relatief het best in de sector Economie (39%) en de sector Techniek blijft ver achter (14%). Zoals eerder al aangegeven is het lage percentage bij Techniek mogelijk vertekenend door het ontbreken van gegevens over de Trajectbegeleiding bij een deel van de Techniek-onderwijsteams.

5.2 Voortijdig schoolverlaten

Volgens de voorlopige VSV-cijfers van het ministerie van OCW over 2011-2012 had ROC Nijmegen in dat jaar 656 voortijdig schoolverlaters. Ten opzichte van 2010-2011 is dat een lichte stijging van 637 naar 656, ofwel van 8,9 naar 9,1 procent.[7]
Onder meer in de *Regionale probleemanalyse VSV subregio Nijmegen* (KBA, 2012) is uitvoerig geanalyseerd waar het voortijdig schoolverlaten ontstaat, waar de hoogste concentraties zitten en wat de relatie is tussen uitval en VSV. Mede naar aanleiding van deze analyses heeft het ROC concrete maatregelen genomen en het geheel van de aanpak bijgesteld. In de vorige hoofdstukken is dat uitvoerig beschreven. Hoewel er tekenen zijn dat de nieuwe aanpak positief werkt - bijvoorbeeld in de terugloop van het percentage uitvallers - blijft een positief effect op het aantal VSV-ers vooralsnog uit. Een belangrijke vraag voor deze meting van de monitor is waarom er nog geen effect op de VSV-cijfers zichtbaar is.

Het antwoord is hiervoor grotendeels al gegeven: een groot deel van de uitvallers wordt niet bereikt door de begeleiding en ondersteuning. Wat voor de uitvallers geldt, geldt evenzeer voor de VSV-ers. Van de 625 VSV-ers bekend in de monitor[8] zijn er

- 269 bekend als verzuimers (43%);
- 113 bekend in de Trajectbegeleiding (18%);
- 156 bekend in de tweedelijns voorzieningen (25%);
- 231 bekend in de Trajectbegeleiding en tweedelijns voorzieningen gezamenlijk (37%).

Dat betekent omgekeerd dat bijna vierhonderd VSV-ers niet bekend zijn in de Traject-begeleiding en tweede lijn. Een deel daarvan is wel bekend als verzuimer. Naar schatting 235 van de VSV-ers (38%) is helemaal niet bekend (Verzuim, Trajectbege-leiding, tweedelijns voorzieningen).

De eerdere analyses hebben laten zien waar het voortijdig schoolverlaten ontstaat. Om die reden is bijvoorbeeld de aanpak in de BBL gericht ingezet bij drie onderwijs-teams. De analyses in deze rapportage laten zien dat de gekozen vernieuwde aanpak goed is: dicht op de onderwijsteams, geconcentreerd op de plaatsen waar de uitval het grootst is en dekkend over het gehele ROC. Tegelijk blijkt uit de analyses dat de aanpak kwalitatief nog in ontwikkeling is: de signalering, verwijzing en (op onderdelen) ondersteuning kunnen beter. De sleutel voor het terugbrengen van uitval en voortijdig schoolverlaten ligt dan ook vooral in het verder verbeteren van de gekozen aanpak door een betere organisatie, professionalisering en registratie. Dat laatste is vooral van belang om meer en betere stuurinformatie te krijgen gedurende het lopende schooljaar.

7 Zie www.vsvverkenner.nl, voorlopige cijfers 2011-2012
8 De berekening van het aantal VSV-ers in de monitor leidt tot een iets lager voorlopig aantal VSV-ers. Zie de bijlage voor een toelichting.

5.3 Voortijdig schoolverlaten op mbo-niveau 1

Volgens de voorlopige VSV-cijfers van het ministerie had ROC Nijmegen in schooljaar 2011-2012 117 voortijdig schoolverlaters op niveau 1, waarvan 110 in de BOL en 7 in de BBL. Het VSV-percentage van ROC Nijmegen voor niveau 1 ligt boven de vijftig procent, tegenover een landelijk gemiddelde van ongeveer 33 procent. Van de 656 VSV-ers zijn er dus 117 (ofwel 18%) afkomstig van de niveau 1 opleidingen. Dat is reden om in deze meting van de monitor extra aandacht te besteden aan het voortijdig schoolverlaten op niveau 1. Zoals eerder aangegeven gold voor schooljaar 2011-2012 dat een flink deel van de AKA-opleiding werd aangeboden in speciale arrangementen: SAM, New Arts, Driestroom en Flex College. Het Flex College is hier niet aan de orde geweest. Voor een uitgebreide analyse van het Flex College en de AKA-opleiding daar wordt verwezen naar de monitorrapportage Flex College 2012.

Allereerst worden hierna een aantal gegevens over de VSV-ers van niveau 1 op een rij gezet. De groep van 117 VSV-ers bestaat voor 64 procent uit mannen en heeft een gemiddelde leeftijd 19,7 jaar.

Tabel 63 – Opleidingskenmerken VSV-ers niveau 1 (peildatum oktober 2011)

	VSV-ers* niveau 1	
	Aantal	%
Sector Economie	11	10
Sector Zorg en Welzijn	10	9
Sector Techniek	18	16
Combinatie	73	65
BOL	105	94
BBL	7	6
Niet vermeld	-	-
Aankomend verkoopmedewerker	8	7
Arbeidsmarktgekwalificeerd assistent	73	65
Assistent bakker	-	-
Assistent metaal-, elektro- en installatietechniek	1	1
Assistent Mobiliteitsbranche	13	12
Assistent Monteur Sterkstroominstallatie	-	-
Assistent schilderen / industriële lakverwerking	4	4
Horeca-assistent	-	-
Toezicht en veiligheid (Assistent toezicht en veiligheid)	3	3
Zorghulp	10	9

* *Vijf studenten zijn niet woonachtig in de vier RMC-regio's. Van hen ontbreken onderwijsnummergegevens.*

Het blijkt dat 73 VSV-ers afkomstig zijn uit de AKA en 39 uit de beroepsgerichte assistentopleidingen.

Tabel 64 – Opleidingsprogramma van VSV-ers niveau 1

	VSV-ers niveau 1	
	Aantal	%
Driestroom	7	6
Sancta Maria	6	5
New Arts	27	23
Flex College	33	28
Overig niveau 1	44	38

Van de 117 VSV-ers zijn er 73 (ofwel 62%) afkomstig uit de speciale arrangementen (Driestroom, SAM, New Arts en Flex College).
Om een beter inzicht te krijgen in de aard en achtergrond van de VSV-ers is onderzocht hoe hun voorgaande schoolloopbaan eruit zag. Hier volgen de belangrijkste bevindingen.

Tabel 65 – Voorgaande school voortgezet onderwijs van de VSV-ers niveau 1

Voorgaand VO	VSV-ers niveau 1	
	Aantal	%
Praktijkonderwijs	18	15
VSO	12	10
Onderbouw VO	5	4
Vmbo – BL	54	46
Vmbo – KL	8	7
Vmbo – GL	1	1
Vmbo – TL	6	5
Havo	1	1
Onbekend	12	10

Het blijkt dat 25 procent van de VSV-ers eerder op het VSO of praktijkonderwijs heeft gezeten. Het grootste deel is 'afkomstig' uit het vmbo, namelijk 59 procent, waarvan het merendeel uit de basisberoepsgerichte leerweg. Niet alle VSV-ers komen direct na het voortgezet onderwijs in de niveau 1 opleiding terecht. Voor 59 VSV-ers geldt dat zij twee jaar of langer geleden in het voortgezet onderwijs hebben gezeten. De

meesten van hen zaten al op het mbo (op dezelfde of een andere opleiding). Opvallend is dat 25 VSV-ers een vmbo-diploma (19x) of een mbo-1-diploma (6x) hadden bij aanvang van het schooljaar 2011-2012 en dus 'instroomrecht' hadden voor mbo-niveau 2 of hoger.

Het feit dat de schoolverlaters VSV-er zijn zegt nog niets over het wel of niet succesvol afronden van de opleiding van niveau 1. Het blijkt dat een derde van de VSV-ers het diploma heeft gehaald, tweederde heeft de opleiding dus niet succesvol kunnen afronden.

De mbo-opleidingen op niveau 1 kunnen zowel gericht zijn op doorstroom naar niveau 2, als op toeleiding naar de arbeidsmarkt. Succesvolle plaatsing op de arbeidsmarkt (met diploma) geldt als een positief resultaat voor de opleiding. Formeel tellen de personen waarvoor dat geldt niet mee als VSV-er. Voor de groep VSV-ers van ROC Nijmegen is de arbeidsmarktpositie in kaart gebracht.[9]

Tabel 66 – Situatie VSV-ers (peilmoment mei 2013)

	VSV-ers niveau 1	
	Aantal	%
Wél in opleiding	**5**	**4**
- AKA, ROC Nijmegen	1	
- KOK, niveau 2, ROC Leijgraaf	1	
- Schoonheidsspecialist, niveau 3, IMKO Opleidingen	1	
- VSO, cluster 4	2	
Werk	**35**	**30**
- arbeidsovereenkomst*	27	
- uitzendkracht*	15	
- stagiair*	2	
Uitkering (en geen werk)	**42**	**36**
- WWB	23	
- Wajong	19	
Geen inkomsten, geen opleiding	**35**	**30**

* Sommige studenten hebben meerdere soorten werk. De uitsplitsing naar type werk is daarom groter dan het totaal.

9 Dat kan in het kader van de RMC-regelgeving via het Inlichtingenbureau. Dat bureau is opgericht door het ministerie van Sociale zaken en kan op verzoek van gemeenten een koppeling maken tussen VSV-gegevens en gegevens van het UWV over werk en inkomen.

- Van de 117 VSV-ers zijn er op het moment van de meting (mei 2013) vijf geen VSV-er meer. Drie van hen volgen een mbo-opleiding en twee zijn ingeschreven bij het VSO.
- Van de 117 VSV-ers hebben er 35 werk. De status van het werk (arbeidsovereenkomst, uitzendkracht of stagiair) geeft geen precies uitsluitsel, omdat sommige personen deels een stage- of werkervaringsplaats hebben en deels uitzendwerk doen. Een maatstaf voor het bepalen van de 'waarde' van het werk is het loon dat ermee verdiend wordt. Het UWV hanteert daarbij de grens van 300 euro per maand (inkomen uit werk, exclusief eventuele aanvullende uitkeringen). Van de 35 personen met werk hebben er 18 werk met een loon hoger dan 300 euro per maand. De andere 17 personen hebben een lager loon uit werk.
- Van de 117 VSV-ers hebben er 42 een uitkering (en geen betaald werk). Van hen hebben 19 personen een Wajong-uitkering en 23 een bijstandsuitkering.
- Van de 117 VSV-ers hebben tot slot 35 personen geen werk en geen (bekende) bron van inkomen.

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste cijfers samengevat.

Tabel 67 – Situatie VSV-ers niveau 1 op peilmoment mei 2013

117 VSV-ers niveau 1	Aantal	Percentage
Geen VSV-er	23	19,7
- Vanwege opleiding	5	4,3
- Vanwege werk	18	15,4
Wel VSV-er	94	80,3
- Met werk	17	14,5
- Met uitkering	42	35,9
- Zonder werk/uitkering	35	29,9

Het blijkt dat twintig procent van de VSV-ers op niveau 1 in werkelijkheid niet tot de voortijdig schoolverlaters gerekend hoeft te worden. Voor de overige tachtig procent is dat wel het geval.

Tot slot wordt nog een analyse getoond van de samenhang tussen het type VSV-er en de situatie na het verlaten van de opleiding. Daarvoor wordt de volgende typologie gebruikt:

Hiërarchisch ingedeeld:

1. *Zit deelnemer in speciaal programma (New Arts, SAM, Driestroom, Flex College)? Dan type 'speciaal programma'. Zo nee:*

2. *Heeft deelnemer voorafgaand aan instroom in mbo praktijkonderwijs gevolgd? Als er één of meerdere 'tussenjaren' (of switches in mbo) tussen zitten, maar het laatst gevolgde onderwijs in het VO is wel praktijkonderwijs telt dit ook mee. Dan type 'herkomst praktijkonderwijs'. Zo nee:*
3. *Heeft deelnemer voorafgaand aan instroom in mbo VSO gevolgd? Als er één of meerdere 'tussenjaren' tussen zitten, maar het laatst gevolgde onderwijs is wel VSO telt dit ook mee. Dan type 'herkomst VSO'. Zo nee:*
4. *Is deelnemer ongediplomeerd vanuit het vmbo ingestroomd in het mbo? Voorwaarde is dat deelnemer wel in bovenbouw van vmbo zat. Dan type 'ongediplomeerde instroom vmbo'. Zo nee:*
5. *Stroomt deelnemer vanuit andere situatie in, bijvoorbeeld vanuit onderbouw, vanuit havo, vanuit andere mbo-opleiding, etc. Dan type 'overig'. Zo nee:*
6. *Is deelnemer gediplomeerd ingestroomd in het mbo? Dan type 'gediplomeerd'. Zo nee:*
7. *Alleen laatste inschrijving in mbo is bekend. Dan type 'onbekend'.*

In tabel 68 wordt allereerst het diplomaresultaat per type getoond.

Tabel 68 – Diplomaresultaat per type VSV-er niveau 1

Type	Gediplomeerd		Ongediplomeerd		Totaal aantal (= 100%)
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Speciaal programma	19	26	54	74	73
Herkomst praktijkonderwijs	4	33	8	67	12
Herkomst VSO (directe instroom)	3	50	3	50	6
Ongediplomeerd vmbo (bovenbouw)	2	33	4	67	6
- *BL*	*2*		*4*		
- *KL*	*0*		*1*		
Overig (instroom vanuit onderbouw, havo, switches, tussenjaren)	6	55	5	45	11
Gediplomeerd vmbo	2	67	1	33	3
Onbekend (alleen inschrijving mbo bekend)	1	17	5	83	6

De aantallen per type zijn laag en daarom bieden de percentages weinig houvast. Wel is duidelijk dat de VSV-ers uit de 'speciale programma's' het minst vaak een diploma van de opleiding hebben gehaald.
In de volgende tabel is de situatie na de uitval (peilmoment mei 2013) per type weergegeven. Daarbij is werk niet nader uitgesplitst en betreft het zowel werk met loon

hoger als lager dan 300 euro per maand. Nogmaals zei vermeld dat de percentages bij de kleine aantallen geen betrouwbaar beeld geven.

Tabel 69 – Situatie na uitval, per type VSV-er

Type	Wel in opleiding	Werk	Uitkering	Geen inkomsten	Totaal aantal (=100%)
	%	%	%	%	N
Speciaal programma	3	25	37	36	73
Herkomst praktijkonderwijs	17	50	17	17	12
Herkomst VSO (directe instroom)	-	50	50	-	6
Ongediplomeerd vmbo (bovenbouw)	17	50	17	17	6
Overig (instroom vanuit onderbouw, havo, switches, tussenjaren)	-	27	36	36	11
Gediplomeerd vmbo	-	-	67	33	3
Onbekend (alleen inschrijving mbo bekend)	-	33	50	17	6

De VSV-ers uit de 'speciale programma's' lijken minder vaak werk te vinden dan de andere VSV-ers. Daarmee is geen oordeel gegeven over de programma's, maar wel over de problematiek van de betreffende groep jongeren: het lukt hen in meerderheid niet om een diploma te halen en ook niet om daarna betaald werk te vinden.

5.4 Conclusies uitval en VSV

Uitval is een lastig fenomeen. In de officiële VSV-tellingen speelt het uitvalpercentage geen rol, zolang de uitvallers zich maar opnieuw op een school inschrijven. In de dagelijkse praktijk is uitval moeilijk van VSV te onderscheiden. Het blijkt pas achteraf of een uitvaller VSV-er is geworden of niet. Het beeld wordt nog complexer als daarbij de opleidingswisselaars geteld worden die weliswaar stoppen met hun opleiding, maar ROC Nijmegen niet verlaten. Bij al die beweging is het moeilijk om de VSV-risico's juist in te schatten en adequaat te reageren. En toch is dat precies waar de preventie van voortijdig schoolverlaten om draait: goede signalering, goede inschatting van de problemen en risico's en adequaat reageren.
Om die reden is de beweging die ROC Nijmegen heeft ingezet, *van plaatje 1 naar plaatje 2*, de enige juiste. De structuur is in ontwikkeling, maar de uitvoering en organisatie moeten flinke stappen vooruit maken om op korte termijn effecten op uitval en VSV te zien.

Een beperkt deel van het voortijdig schoolverlaten is gerelateerd aan specifieke, zware doelgroepen die worden (en deels werden) ondergebracht in de niveau 1 opleidingen, in het bijzonder de AKA. Het gaat om 117 VSV-ers ofwel 18 procent van alle VSV-ers van ROC Nijmegen. Driekwart van hen nam deel aan een 'speciaal programma': SAM, New Arts, Driestroom of Flex College. De VSV-ers zonder diploma en zonder betaald werk of inkomen zijn met name uit deze programma's afkomstig.
Overigens blijkt uit de analyse dat van de 117 VSV-ers er op een later moment 23 niet als VSV-er aangemerkt kunnen worden.

6 Conclusies en aanbevelingen

De ondersteuningsstructuur van ROC Nijmegen is sterk in ontwikkeling. De situatie in 2011-2012 heeft zowel kenmerken van de oude structuur, als van de nieuwe.
Het oude beeld kenmerkt zich door versnippering van het ondersteuningsaanbod, geen systematische signalering en verwijzing, gebrekkige registratie en een laag bereik van de ondersteuning onder uitvallers en VSV-ers.
Het nieuwe beeld kenmerkt zich door een dekkend netwerk van opleidingsnabij signalering, interventie en verwijzing ('tussenlaag'), een sluitende signalering en adequate verwijzing, een goede registratie en een samenhangend en op de vraag afgestemd ondersteuningsaanbod in de tweede lijn.
Noch het oude, noch het nieuwe beeld geven een juiste beschrijving van de huidige situatie. Kenmerken en gevolgen van beide beelden zijn aanwezig.

In hoofdstuk 2 zijn drie vragen gesteld, die nu beantwoord kunnen worden.

1) *Gaat de ontwikkeling van de ondersteuningsstructuur (en daarmee de VSV-aanpak) in de goede, beoogde richting (van oud naar nieuw) en hoever is de ontwikkeling gevorderd?*
   Het antwoord op deze vraag is ja. De analyses laten zien dat de sleutel voor een meer succesvolle aanpak van uitval en VSV ligt in betere signalering en verwijzing. De ontwikkeling die is ingezet heeft alle kenmerken om daaraan te voldoen. Er zijn eerste tekenen dat de aanpak positief werkt. Zo is het bereik van de ondersteuning als geheel sterk toegenomen, is het aantal verzuimmelding gestegen, is het bereik onder de uitvallers en VSV-ers toegenomen, is het percentage uitvallers gedaald en zijn er signalen dat de verwijzing naar sommige tweedelijns voorzieningen beter worden (Restart, SMW).
   Het probleem is dat de ingezette ontwikkeling tijd en inspanning vergt en dat de resultaten in termen van minder VSV nog uit zijn gebleven. De uitvoering moet en kan veel beter. Er zou meer aandacht geschonken moeten worden aan de implementatie en vooral de professionalisering van de ondersteuning, in het bijzonder bij de Intake, Trajectbegeleiding en Verzuimaanpak. Met professionalisering wordt zowel gedoeld op de training en aansturing van de medewerkers, als op de werkwijze (protocollen, standaardmethoden, instrumenten), als op de organisatie (aansturing, informatievoorziening, registratie). Om de samenhang te vergroten zou er één duidelijke structuur voor de ondersteuning moeten komen en één inhoudelijke aansturing op het geheel. Dat laat onverlet dat de uitvoering dicht op het primair proces moet en kan blijven. Om echter het functioneren van het systeem als geheel te verbeteren is meer regie nodig. Voor 2012-2013 en volgende jaren gelden

normen voor de VSV-percentages. Om aan die normen te kunnen voldoen is een versnelling nodig, een reeks van direct uit te voeren maatregelen om de uitvoering van de ondersteuning te versterken en de samenhang te verbeteren.

2) *Wat is het rendement van de afzonderlijke onderdelen binnen de ondersteuningsstructuur?*
   Het rendement van de lichtere vormen van ondersteuning, zoals ROC4Competence en het Coachproject, heeft ernstig te leiden onder de gebrekkige verwijzing en aanname. Doordat veel deelnemers een te zware problematiek hebben zijn de uitval- en VSV-percentages hoog.
   Een ander aspect, dat daarmee te maken heeft, is het ontbreken van een passend ondersteuningsaanbod voor studenten met meervoudige problematiek op niveau 3 en 4. Nu komen deze studenten voor een deel terecht in voorzieningen die daar niet voor zijn bedoeld en toegerust. Om het effect van de voorzieningen die zich richten op leer- en loopbaanproblemen te verbeteren is het nodig om een Restart-achtig ondersteuningsaanbod voor niveau 3 en 4 te ontwikkelen. Het lijkt raadzaam om daarbij de samenwerking te zoeken met externe hulpaanbieders.
   Het rendement van Restart en Schoolmaatschappelijk werk is opvallend goed. Ondanks de zware problematiek van de deelnemers blijven uitval en VSV beperkt.
   De speciale programma's voor mbo-niveau 1 zijn voor een groot deel stopgezet als regulier bekostigde opleidingen na 2011-2012. Daarmee zijn zij uit de sfeer van VSV gehaald en dat lijkt terecht. Hoewel er geen evaluatie is gedaan van de programma's als geheel, blijkt dat de VSV-ers van die programma's behoren tot een zware en complexe doelgroep waaraan de geldende onderwijsnormen (diploma, startkwalificatie) geen recht doen.

3) *Waarom leidt de ingezette verandering (nog) niet tot een daling van het voortijdig schoolverlaten en wat kan (aanvullend) worden gedaan om dat wel te bereiken?*
   Hiervoor is al aangegeven wat het antwoord is op deze vraag: het gaat om de organisatie en uitvoering van de ingezette nieuwe structuur. Uiteindelijk staat of valt de uitvoering met de professionaliteit en betrokkenheid van de individuele uitvoerders, de intakers, trajectbegeleiders, verzuimcoaches en alle anderen. Ook de rol van de docenten, studieloopbaanbegeleiders en teammanagers is cruciaal. De bewustmaking en professionalisering zal zich op hen moeten richten, zodat de aanpak van verzuim, uitval en VSV breed door de ROC als geheel wordt gedragen. Op korte termijn lijkt het raadzaam om twee organisatorische veranderingen door te voeren, namelijk het onderbrengen van de tweedelijns voorzieningen in één werkorganisatie onder één aansturing en het onderbrengen van de 'tussenlaag' (Trajectbegeleiding, Intake/Verlengde intake en Verzuimaanpak) onder één inhoudelijke aansturing. Het laatste is complexer omdat de genoemde voorzieningen op dit moment zijn ondergebracht bij de onderwijsteams. De benodigde krachtige impuls voor versterking en professionalisering kan echter niet op dat niveau

worden aangestuurd en uitgevoerd. De aanbeveling is om - zo nodig tijdelijk - één regievoerder met vergaand mandaat aan te wijzen om de benodigde stappen te kunnen zetten.

Bijlage – Bepalen situatie peildatum

RMC-regio's en VSV

In de analyses is gewerkt met het onderwijsnummer. Bij drie RMC-regio's zijn de onderwijsnummergegevens opgevraagd:

1. Arnhem/Nijmegen
2. Noord-Oost-Brabant
3. Rivierenland

Van de regio's 1 en 2 zijn de zogenaamde Terugmeldingsgegevens over de oktobermeting van 2012 bekend. Met deze gegevens wordt bepaald of een student VSV-er is of niet. Voor regio 3 zijn deze Terugmeldingsgegevens er alleen over de februarimeting 2013.

Voor het bepalen van de situatie op de peildatum oktober 2012 is daarom gekozen voor het maken van een eigen berekening.

- Deze berekening maakt gebruik van de Terugmeldingsgegevens als deze bekend zijn.
- Als deze gegevens niet bekend zijn is op basis van eigen analyses vastgesteld wat de situatie op de peildatum oktober was: aan de hand van opleidingsgegevens over oktober 2012 (nl. volgt de student onderwijs en wat is zijn hoogst behaalde diploma).
- Als ook deze gegevens niet bekend zijn is naar de situatie in februari 2013 gekeken. Deze zijn meegenomen als ware het peilmoment oktober 2012. Dit is een kunstmatige oplossing om toch iets over de hele groep te kunnen zeggen.
- Als ook deze gegevens niet bekend zijn is de student niet woonachtig in één van de drie regio's.

Sinds enkele jaren wordt er op ROC Nijmegen gewerkt aan een vernieuwing en verbetering van de aanpak rondom voortijdig schoolverlaten. Deze aanpak is nog sterk in ontwikkeling. Er is een omslag ingezet die moet leiden tot eerdere signalering, eerdere interventie en een passend ondersteuningsaanbod. De nadruk ligt daarbij niet meer op de afzonderlijke maatregelen, maar op het resultaat van het geheel: goed onderwijs met waar nodig passende ondersteuning.
In dit kader is onderzocht wat er op ROC Nijmegen gebeurt om verzuim en VSV te verminderen, wat de samenhang is en tot welke resultaten deze totaalaanpak leidt. Dat is gedaan door gegevens over de schoolloopbaan van jongeren, afkomstig van DUO (zogenaamde BRON-gegevens) te koppelen aan deelnamegegevens van studenten aan verschillende vormen van ondersteuning. Hierbij is tevens middels aanvullend dossieronderzoek extra informatie verzameld over de problemen waar deze studenten mee te maken hebben. Daarmee is het mogelijk jongeren te volgen nadat zij van een bepaalde ondersteuning gebruik hebben gemaakt.
Voor de uitvoering van de monitor zijn strikte afspraken gemaakt over de waarborging van privacy van de jongeren.

De VSV-monitor is een initiatief van de gemeente Nijmegen en ROC Nijmegen. De monitor heeft tot doel om beleid en maatregelen ter bestrijding van voortijdig schoolverlaten te monitoren en evalueren. In de VSV-monitor is een instrument ontwikkeld waarmee grote groepen jongeren in hun schoolloopbaan gevolgd kunnen worden. Het doel is beter zicht te krijgen op achtergronden van uitval en op de effectiviteit van maatregelen om verzuim en uitval terug te dringen. Vanuit het perspectief van gemeenten en scholen komt er zicht op het rendement van beleid en inzet van middelen.
De VSV-monitor wordt uitgevoerd door het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) te Nijmegen.